

ВИКТОР ЮГО

КРАЛЯТ СЕ ЗАБАВЛЯВА

Превод от френски: Иван Теофилов, 1967

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

КРАЛ ФРАНСОА ПЪРВИ
ТРИБУЛЕ
БЛАНШ
ДЪО СЕН ВАЛИЕ
САЛТАБАДИЛ
МАГЕЛОНА
КЛЕМАН МАРО
ДЪО ПИЕН
ДЪО ГОРД
ДЪО ПАРДАЙАН
ДЪО БРИОН
ДЪО МОНШЕНЮ
ДЪО МОНМОРАНСИ
ДЪО КОСЕ
ДЪО ЛАГУР-ЛАНДРИ
ДЪО ВИК
МАДАМ ДЪО КОСЕ
ГОСПОЖА БЕРАРД
ПРИДВОРЕН от свитата на кралицата
ЛАКЕЙ на краля
ЛЕКАР

Придворни, пажове, хора от народа

Париж — 152...

ПРЕДГОВОР

Появата на тази драма в театъра даде повод за един нечуван министерски акт.

На другия ден след първото представление авторът получи от господин Жуслен дьо ла Сал, директор на Комеди Франсез, следната записка, чийто оригинал той грижливо е запазил:

„Часът е десет и половина: току-що получих *нареждане* да преустановя представленията на «Кралят се забавлява». Сам господин Тейлор^[1] ми предаде това нареждане на министъра.

23 ноември.“

Непосредствено след прочитането на тая записка авторът на пиесата бе обхванат от известни съмнения. Споменатата мярка от страна на министъра беше до такава степен произволна, че изглеждаше невероятна.

Наистина това, което е прието да се нарича *Харта — истина*^[2], постановява: „Французите имат *право да обнародват...*“ Забележете, че текстът на Конституцията не гласи само: „право да отпечатват“, а в най-широк смисъл „*право да обнародват*“. Впрочем театърът е едно от средствата за обнародване, подобно на печата, възпроизвеждането на рисунки и литографията. Свободата на театъра следователно се подразбира от текста на Хартата ведно с всички други видове свобода на мисълта. Основният закон добавя: „*Цензурата не ще може никога да бъде възстановена*“. При това в текста на Конституцията не е казано „*цензурата над вестниците*“, „*цензурата над книгите*“, а просто „*цензура*“, цензурата изобщо, всякаква цензура — над театъра, както и над книгите. Прочее занапред театърът не би могъл да бъде законно подлаган на цензура.

На друго място Хартата постановява: „*Конфискацията се премахва*.“ А отменянето на една пиеса, след като е била играна в театъра, е не само чудовищен акт на цензура и на произвол, то, е истинска конфискация, равнява се на насилствено отнемане от театъра от автора на тяхна собственост.

Най-сетне, за да бъде всичко ясно и недвусмислено, за да могат четирите или петте най-важни социални принципа, излети от бронз от Френската революция, да стоят непокътнати на своите гранитни основи; за да не може прикрито да бъде оспорвано общото право на французите с помощта на четиридесетте хиляди стари, притъпени оръжия, разяждани от ръжда, които гният без употреба в арсенала на нашето законодателство — Хартата изрично отменя с последния свой член всичко, което в предишните закони би било в противоречие с нейния текст и с духа, в който тя е съставена.

Това постановление е категорично. Забраната, наложена от министъра над една пиеса, играна в театъра, е посегателство върху свободата посредством цензурата и върху собствеността — посредством конфискацията. Цялото наше обществено право въстава срещу такова насилие.

Авторът на пиесата, който не можеше да повярва, че подобна дързост и подобно безразсъдство са възможни, побърза да отиде в театъра. Там този факт му бе потвърден от всички. Наистина министърът, който се бе възползвал от своя личен авторитет, от своето божествено право на министър, произволно бе издал въпросната *заповед*. Не е бил длъжен да обяснява какви са били съображенията му за това. Той беше отнел пиесата от автора, беше го лишил от негово право, беше му отнел негова собственост. Не оставаше вече нищо друго, освен да го изпатят — него, поета, в Бастилията.

Повтаряме, в наше време, когато подобна постъпка ви прегражда пътя и ви стисва за гушата, първото, което изпитвате, е едно дълбоко удивление. Хиляди въпроси се тълпят в съзнанието ви: „Къде е законът? Къде е правото? Нима може да се случи това? Имало ли е наистина нещо, което е било наречено Юлска революция? Явно е, че ние не се намираме вече в Париж. В каква ориенталска страна живеем?“

Театър Комеди Франсез, поразен и изумен, пожела да се опита да предприеме още някои постъпки пред министъра, за да издейства отменянето на това странно решение. Но всички усилия се оказаха напразни. Диванът — не, сбърках — Министерския съвет, бе свикан на заседание още същия ден. На 23-ти ноември имаше само нареждане на министъра, а на 24-ти — вече бе издадена правителствена *заповед*. На 23-ти представянето на пиесата бе само *преустановено*, а на 24-ти тя

бе окончателно *забранена*. Дори бе препоръчано на театъра да зачеркне от своите афиши тези три опасни думи: „Кралят се забавлява“. Освен това бе дадено нареждане на злочестата Комеди Франсез да не се оплаква и дума да не продумва по този въпрос. Би било може би хубаво и благородно, без да бъде незаконно, да се противопостави човек на един толкова азиатски деспотизъм: Но театрите нямат тази смелост, Страхът да не им отнемат преимуществата ги кара да стават зависими и да се държат робски, да понасят всичко, което им наложат, а ръководителите им — да бъдат евнуси и неми.

Авторът на пиесата остана и бе длъжен да остане чужд на тия постъпки, предприети от страна на театъра. Той, поетът, не зависи от никакъв министър. Неговият дълг на свободен писател му запрещава да прибегва до такива настоятелни молби и ходатайства, с каквито някакъв дребнав интерес би го подбудил може би да си послужи. Да искаш милост от една власт, означава, че я признаваш. Свободата и собствеността не се уреждат в чакалните на властниците. Не може да се гледа на едно предявено наше право като на благоволение. За благоволение молете настоятелно министъра. За правото си протестирайте пред цялата страна.

Авторът прочее се обръща към своята страна. По два пътя той може да потърси справедливост: чрез общественото мнение и чрез съдилищата. Той избра и двете средства, за да възтържествува правдата.

Пред общественото мнение процесът е вече решен и спечелен. И тук авторът трябва високо да благодари на всички сериозни и независими личности, занимаващи се с литература и с изкуство, които по тоя случай му засвидетелстваха своите най-големи и сърдечни симпатии. Той предварително разчиташе на тяхната подкрепа и знае, че когато потрябва да се бори за свободата на ума и на мисълта, няма да бъде сам в борбата.

И нека отбележим пътем, властта, правейки си доста подло сметката, се ласкаеше от мисълта, че в дадения случай ще може да разчита на подкрепа дори сред опозицията, като се възползва от литературните страсти, разпалвани от толкова време насам около името на автора. Властта смяташе, че омразите на литературна почва са още по-непримирими от политическите, като изхождаше от

мисълта, че първите се коренят в самолюбието на хората, а вторите — в интересите им. Но тоя път властта се излъга. Нейната брутална постъпка възбуди негодуванието на честните хора във всички кръгове. Авторът видя как се присъединиха към него, за да се противопоставят на произвола и на неправдата, дори ония, които нахвърляха най-настървено срещу него дотогава. Ако по случайност някои чувства на закоравяла ненавист продължиха да се проявяват, то тези, които се вдъхновяваха от тях, сега съжаляват за временното съдействие, което оказаха на властниците. Всички почтени и лоялни хора измежду враговете на автора дойдоха при него, за да му подадат ръка, готови да подемаг отново литературните спорове след приключване на политическата борба. Във Франция, когато някой е подложен на преследване, той няма вече други врагове освен оня, който го преследва.

Сега, след като вече установихме, че постъпката на министъра е отворителна, неокачествима и невъзможна от юридическо гледище, ако пожелаем да я обсъдим като груб факт и да подирим от какви елементи е съставен този факт, първият възникнал въпрос е следният — и няма човек, който да не си го зададе: „Каква може да бъде подбудата за подобна мярка?“

Трябва да го кажем, защото това е така — и ако в един бъден ден някои поискат да се занимават с нашите дребни хорица и дребни нещица, това няма да бъде най-малко любопитната подробност на въпросното забавно събитие: ония, които провеждат цензурата у нас, изглежда, се чувстват оскърбени в своята представа за нравственост от „Кралят се забавлява“. Пиесата била накърнила чувството за приличие у жандармите: бригадата, командвана от Леото, присъствала на представлението и го намерила за безнравствено, а службата за защита на морала си закрила лицето от срам. Господин Видок^[3] се изчервил. Най-сетне, ето каква е чисто и просто паролата, дадена от цензурата на полицията и която от няколко дни насам се шушука около нашето име: „Тая пиеса е неморална.“ Хайде, господари мои! Мълчание по тази точка!

Нека се обясним все пак — но не с полицията, на която аз, почтен човек, забранявам да говори по тези въпроси — а пред малкото достойни за уважение и добросъвестни хора, които, било че са повярвали на подобни приказки или че самите те зле са изтълкували

представлението, са се увлекли дотам да споделят това мнение — за което може би само името на набедения поет би трябвало да бъде достатъчно опровержение. Сега вече тая драма е отпечатана. Ако не сте присъствали на нейното представление, прочетете я. Ако пък сте били на него, пак я прочетете. Спомнете си, че това представление беше по-скоро битка, отколкото спектакъл — нещо като битката при Монлери^[4] (нека ни бъде позволено това до известна степен амбициозно сравнение). При тая битка и парижаните, и бургундците са претендирали, че са спечелили победата както твърди Матийо.

Неморална ли е пиесата? Вярвате ли го? Неморална по съдържание? Ето какво е съдържанието: Трибуле^[5] е уродлив. Трибуле е болен. Трибуле е дворецов шут — тройна злочестина, която го озлобява. Трибуле мрази краля, защото е крал, той мрази придворните, защото са придворни, мрази и хората, защото всички нямат гърбица като него. Едничкото му развлечение е да поражда непрекъснати конфликти между придворните и краля, да прави така, че по-слабият да бъде смазан от по-силния. Той покварява краля, развъртава го и го затыпява морално. Той го подтиква към тирания, към невежество, към порок. Той го подбужда да се втурне безогледно сред семействата на благородниците, като непрекъснато му сочи с пръст жената, която трябва да прелъсти, сестрата, която трябва да похити, дъщерята, която трябва да опозори. Кралят в ръцете на Трибуле не е нищо друго освен една всемогъща марионетка, която разбива живота на всички, между които шутът го тласка да се подвизава.

Веднъж, по време на едно празненство — в момента, когато Трибуле подстрекава краля да похити жената на Дьо Косе, — Дьо Сен Валие^[6] прониква при краля и смело го упреква за опозоряването на Диан дьо Поатие. Трибуле осмива и се гаври с този баща, чиято дъщеря кралят е похитил. Бащата вдига ръка, за да прокълне Трибуле. От това произтича цялата пиеса.

Истинският сюжет на тая драма е *проклятието, изречено от Дьо Сен Валие*. Слушайте. Вие гледате второ действие. Върху кого е паднало това проклятие? Върху Трибуле, шута на краля? Не. То е паднало върху Трибуле, който е човек, който е баща, който има сърце, който има дъщеря. Трибуле има дъщеря — това е всичко. Трибуле няма нищо друго на света освен дъщеря си и той я крие от хорските погледи в един безлюден квартал, в една усамотена къща. Колкото повече

разнася из града заразата на разврата и на порока — толкова по-единена и откъсната от света той държи дъщеря си. Той възпитава детето си в дух на невинност, на вяра и на целомъдрие. От всичко най-много Трибуле се страхува тя да не изпадне във властта на злото, защото знае — той, лошият човек, какви страдания я чакат. И ето! Проклятието на стареца ще полети Трибуле, ще падне върху едничкото същество, което той обича на света — върху неговата дъщеря.

Същият този крал, когото Трибуле тласка към похищения на жени, ще отвлече дъщерята на Трибуле. Шутът ще бъде сразен от провидението точно по същия начин, както и Дьо Сен Валие. А след като дъщеря му бъде прелъстена и погубена, самият той ще устрои капан на краля, за да отмъсти за нея — но неговата собствена дъщеря ще попадне в този капан. И тъй, Трибуле има двама възпитаници — краля и дъщеря си; краля, когото той насърчава в порока, и дъщеря си, която възпитава под знака на добродетелта. Единият ще погуби другия. Той иска да отвлече госпожа Дьо Косе, а отвлича дъщеря си; иска да убие краля, за да отмъсти за дъщеря си, а убива нея самата. Наказанието не спира на сред път: проклятието, изречено от бащата на Диан, пада върху бащата на Бланш.

Безсъмнено не сме ние, които ще решим дали това е една добра драматургична идея, но бездруго това е една морална идея.

В основата на едно друго произведение на автора се намира фаталността. В основата на „Кралят се забавлява“ е провидението.

Изрично повтаряме: не с полицията разискваме тук — ние не й правим тая чест, а с оная част от обществото, на която това разискване може да се стори необходимо. Да продължим.

Ако тази творба е морална по своя замисъл, нима е неморална в изпълнението си? Според нас, поставен така, въпросът отпада от само себе си, но нека видим какво става по-нататък. Вероятно няма нищо неморално нито в първо, нито във второ действие. Да не би драматичната ситуация в трето действие да ви шокира? Прочетете третото действие и ни кажете съвсем честно дали впечатлението, което се излъчва от него, не е дълбоко пропито с непорочност, с добродетел и честност!

Да не би пък четвърто действие да ви шокира? Но откога не е вече позволено на един крал да ухажва на сцената някоя прислужница в странноприемница? Това не е ново нито в историята, нито в театъра.

Нещо повече: историята ни позволяваше да ви покажем Франсоа I пиян във вертепите на улица Пеликан. Да отведем един крал в място с лоша слава — също така не би било нищо ново. В гръцкия театър, който е класическият театър, това се е правело; Шекспир, който олицетворява романтичния театър, също пише за такива неща. Е, добре! Авторът на нашата пиеса не е сторил подобно нещо. Той е в течение на всичко, писано за дома на Салтабадил. Но защо да му приписваме онова, което той не е казал? Защо да насилваме нещата и да твърдим, че той е преминал границата, която е всичко в подобни случаи — но която той не е преминал? Тая циганка Магелона, толкова оклеветена, положително не е по-безсрамна от всички Лизети и Мартони в стария театър, бърлогата на Салтабадил е странноприемница, пивница; кабарето „Шишарката“ е подозрителен хан, разбойническо свърталище, но не и публичен дом. Това място е зловещо, страшно, отвратително и ако щете, всяващо ужас, но не безнравствено.

Какво друго остава? Подробностите на стила. Четете.

Авторът приема за съдници на строгата нравственост на неговия стил същите ония лица, които се ужасяват от дойката на Жулиета и от бащата на Офелия, от Бомарше и от Реняр^[7], от „Училище за жени“ и от „Амфитрион“^[8], от Данден и Сганарел^[9], както и от знаменитата сцена в „Гартюф“ — „Гартюф“, който навремето си е бил също обвинен в неморалност! Само че там, където е трябвало да бъде откровен, авторът е сметнал, че е длъжен да бъде такъв, на своя собствена отговорност, но винаги с необходимата сериозност и чувство за мярка. Той се стреми към нравственост, а не към лицемерно добродетелно изкуство.

И ето че против тая пиеса министерството се опитва да разпали толкова предубеждения! Неморалността, безнравствеността — в случая те са разобличени. Колко жалко е всичко това! Властите са имали свои тайни съображения (и ние ще ги посочим след малко), за да насаждат срещу „Кралят се забавлява“ предразсъдъци у колкото е възможно повече хора. Властта би искала публиката да отиде дотам, че да задуши тази пиеса, без да я чуе, поради някаква въображаема вина, както Отело удушва Дездемона. Honest Jago!^[10]

Но тъй като се установява, че Отело не е удушил Дездемона, Яго е този, който разкрива истинския си лик и се нагърбва с това. На

другия ден след представлението пиесата е забранена със заповед.

Безсъмнено, ако ние бихме се принизили да приемем поне за момент тази смешна измислица, че в случая не друго, а грижата за обществения морал вълнува нашите власти и че те, почувствали се възмутени от царящата разпуснатост в някои театри от две години насам, най-сетне са загубили търпение и — позовавайки се на всички закони и всички аспекти на правото — са поискали да създадат прецедент една творба и един автор, то трябва да признаем, че както изборът на творбата, така и изборът на автора са в еднаква степен странни. И наистина, кой е човекът, срещу когото тези късогледни управници така нелепо се нахвърлят? Това е писател, чийто талант може да бъде оспорван от всички, но характерът му — от никого. Той е човек с проверена, доказана и установена почтеност — нещо рядко и достойно за уважение в наше време. Той е един поет, същата тая разпуснатост на театрите би накарала пръв да се възмути и да възнегодува и който преди осемнадесет месеца — след като се пръсна слух, че инквизицията щяла незаконно да бъде възстановена в нашите театри — отиде лично, придружен от неколцина други автори на драматични произведения, да предупреди министъра, че би трябвало да се въздържи от подобна мярка. Този поет смело изиска да се въведе репресивен закон срещу крайностите и злоупотребите в театъра, като същевременно протестира против цензурата със строги изрази, които министърът сигурно не е забравил.

Този автор е предан на изкуството художник, който никога не се е стремил към евтин успех и който е свикнал през целия си живот да гледа публиката право в лицето. Той е човек искрен и с умерени възгледи и неведнъж е повеждал борба за пълна свобода и против всякакъв произвол — човек, който през 1829 г., последната година от Реставрацията, отблъсна всичко, което тогавашното правителство му предлагаше, за да го обезщети за забраната, наложена над „Марион Дьолорм“, и който една година след това, през 1830, непосредствено след Юлската революция, въпреки всичко, което можеха да му подскажат неговите материални интереси, отказа да бъде играна същата тази „Марион Дьолорм“, и то дотогава, докато тя би могла да дава повод за нападки и обиди против сваления крал, който я беше забранил. Това безсъмнено е едно съвсем естествено поведение, към което би се придържал всеки почтен човек на негово място, но което

може би би трябвало да го направи неуязвим по отношение на всякаква цензура. По повод на това свое поведение именно той написа следното през месец август 1831 г.: „Впрочем скандалните успехи, постигнати с политически намеци, не го радват, той си го признава. Такива успехи са евтини и нетрайни... Тъкмо когато няма вече цензура, авторите трябва сами себе си да цензурират честно, по съвест, строго. Само така те ще издигнат на нужната висота достойнството на изкуството. Когато има пълна свобода, творецът трябва да я пази с цената на всичко.“ (Вж. предговора на „Марион Дьолорм“. — Б.а.)

Съдете сами сега. От една страна, пред вас стоят човекът и неговото творчество, а от друга — министърът и неговите действия.

Сега, когато мнимата безнравственост на тая драма е отхвърлена, сега, когато виждаме рухнал в краката ни целият куп от злонамерени и срамни съображения, които бяха стъкмени и насочена против автора, време е вече да посочим истинската подбуда за мярката, взета срещу него: подбуда задкулисна, подбуда дворцова, подбуда тайна, подбуда, която не се съобщава, подбуда, която човек не смее сам да си признае, подбуда, която тъй добре съумяха да прикрият зад един претекст. Тази подбуда започна вече да си проправя път сред обществото — и то правилно я отгатна. Ние няма да кажем нищо повече по този въпрос. И може би е от полза за нашата кауза да дадем тъкмо ние пример за вежливост и сдържаност. Добре е урокът по достойнство да бъде даден от индивида на правителството, от оня, който е преследван — на оня, който преследва. Впрочем ние не сме от тези, които, за да излекуват раната си, възнамеряват да подлютят раната на някой друг. За съжаление напълно вярно е, че в третото действие на тази пиеса има един стих, в който неуместната „прозорливост“ на някои приближени до двореца лица ги е накарала да открият намек (представете си: „намак“), за който нито публиката, нито авторът са помисляли дотогава — но който, след като вече е бил изтъкнат по този начин, се превръща в кръвно и най-жестоко оскърбление. За съжаление вярно е също така, че този стих е бил достатъчен, за да бъде дадена заповед на изпадналата в състояние на объркване рекламна служба на Комеди Франсез да не поднася вече нито веднъж на любопитството на публиката малкия бунтовнически израз: „Кралят се забавлява“.

Ние няма да цитираме тук въпросния стих, който прилича на нагорещено желязо; дори и да го посочим другаде, това би било само

от крайна необходимост, и то ако — вследствие непредпазливостта на други — бъдем заставени да се защитим. Ние няма да съживяваме стари исторически скандали. И ще избегнем, доколкото е възможно, една високопоставена личност от последниците, произтичащи от безразсъдните постъпки на някои придворни. Човек може да води благородна война дори и против крал. Ние смятаме да воюваме по тоя начин. Само че нека силните на деня поразмислят относно неудобството да имаш за приятел човек, който — като мечката — не е способен другояче да заличи незабележимите намеци, паднали върху лицето ви, освен като ги смаже с камъните на цензурата.

Ние дори не знаем дали няма да проявим в борбата известно снизхождение към самия министър. Всичко това, да си признаем, ни кара да изпитваме голямо съжаление. Правителството, дошло след Юлската революция, е съвсем наскоро родено, има зад себе си едва тридесет и три месечно съществуване, едва е стъпило на краката си и дори когато се гневи, то е по детски. Заслужава ли си наистина да изразходваме против него гнева на зрялата възраст? Когато възмъжее, ще видим.

Ако погледнем обаче за миг на въпроса само от лична гледна точка, споменатата конфискация, извършена от страна на цензурата, причинява може би повече щети на автора на тая драма, от колкото на когото и да било друг. Четиринадесет години вече, откакто той пише, и до този момент няма нито една негова творба, която да не е удостоявана за съжаление с честта да бъде избрана за бойно поле веднага след появата си и която още отначало да не е била затрупана, за повече или по-малко време, под вдигнатия около нея прах, пушек и шум. Ето защо, когато той дава да се играе негова пиеса в театъра — понеже не може да разчита още от първата вечер на спокойна зала, — това, което преди всичко има значение за него, е броят на поредните нейни представления. Ако се случи още в деня на премиерата гласът му да бъде заглушен от вдигнатата врява и мисълта му да не бъде добре разбрана, следващите дни могат да поправят впечатлението от първия ден.

„Ернани“ бе играна сред буря, но издържа петдесет и три представления, „Марион Дьолорм“ бе играна сред буря, но броят на нейните спектакли достигна шестдесет и един. „Кралят се забавлява“ също предизвика буря. И благодарение на един насилнически акт от

страна на министерството тази пиеса бе представена само веднъж. Безсъмнено на автора бе нанесена голяма вреда. Кой ще му възвърне непокътнат и в първоначалния му вид този трети, тъй важен за него опит? Кой ще му каже от какво би била последвана тази премиера? Кой ще му върне публиката, която би дошла през следващите дни — тая публика, която обикновено е безпристрастна, публика без приятели и без неприятели, публика, която поучава поета и на която той дава своята поука?

Любопитен е моментът на политически преход, в който се намираме. Това е един от ония моменти на всеобща умора, при които всички деспотични деяния са възможни дори в едно общество, дълбоко проникнато от идеи за еманципация и за свобода. През юли 1830 година Франция извървя дълъг път; тя изживя три щастливи дни и измяна, три важни етапа в полето на цивилизацията и прогреса. Сега мнозина се задъхват, мнозина желаят да се направи почивка. Опитват се да възпрат хората със самоотвержен дух, които не се уморяват и вървят все напред. Опитват се също така да изчакат закъснелите и да им дадат време да настигнат другите. Оттам иде един особен страх от всичко, което върви напред, от всичко което се движи, от всичко, което говори и мисли. Странно положение, което само по себе си е понятно, но трудно може да се определи. Това са всички онези, които се боят от великите идеи. Това е съюзът на тези, чиито интереси са заплашени от настъплението на теориите. Това е търговията, която се бои от новите философски системи, това е търговецът, който иска да продава; това е улицата, която вдъхва страх на хората зад тезгяха; това е въоръженият магазин, който се отбранява.

По наше мнение правителството злоупотребява с тази склонност към бездействие и с тоя страх от големи поврати. То стигна дотам, че тиранизира на дребно. И по отношение на нас, и по отношение на себе си то греша. Ако си мисли, че сега умовете са обхванати от безразличие към идеите за свобода, то се лъже. Има само умора. Един ден ще му бъде потърсена по-строга сметка за всички противозаконни действия, които виждаме да се трупат от известно време насам. Колко дълъг път ни накара то да извървим! Преди две години можехме да изпитваме опасения относно запазването на реда, а сега сме заставени да тръпнем за свободата. Въпроси, отнасящи се до свободата на мисълта, на ума и на изкуството, се решават с чувство за

непогрешимост от везирите на краля на барикадите. Твърде печално е да се гледа как приключва Юлската революция: *mulier formosa superne*^[11].

Безсъмнено, ако вземем под внимание само не дотам голямата важност на въпросната творба и на въпросния автор, правителствената мярка, от която те са засегнати, не е кой знае каква. Това е само един зломишлен малък литературен преврат, чиято единствена заслуга е, че не е в голяма дисхармония с колекцията от произволи, след които се нарежда. Но ако погледнем нещата от по-голяма висота и в по-широка перспектива, ще видим, че даденият случай не се отнася само до една драма и до един поет, но — както вече казахме отначало — и свободата, и собствеността са изцяло въввлечени в този въпрос. В случая се засягат висши и твърде сериозни интереси. И въпреки че е принуден да сложи начало на тази важна акция, като заведе обикновен търговски процес срещу Комеди Франсез — понеже не може направо да атакува самия министър, който става недостъпен поради отказа на Министерския съвет да приема жалби, — авторът се надява, че неговата кауза ще бъде в очите на всички една голяма кауза — в деня, когато той ще се яви пред Търговския съд, отдясно на него ще стои свободата, а отляво — собствеността. Ако стане нужда, той сам ще пледира за независимостта на своето изкуство. Авторът ще защити твърдо своето право, с необходимата сериозност и простота, без омраза срещу когото и да било, а също и без страх. Той разчита на съдействието на всички, на искрената и сърдечна подкрепа на печата, на справедливото обществено мнение, на справедливостта на съдилищата. И ще успее — той не се съмнява в това. Обсадното положение ще бъде вдигнато както в областта на литературата, така и в областта на политиката.

А когато това стане, когато се завърне у дома си, носейки със себе си — непокътната, ненарушима и свещена — своята свобода на поет и гражданин, той спокойно ще се залови отново с делото на своя живот, от което насилствено го откъсват и което той би желал да не изоставя нито за миг. Той знае, че трябва да върши своята работа и нищо не ще го отвлече от нея. В дадения момент му се пада да играе политическа роля: той не я е търсил, но я приема. Наистина властта, която ни е взела на прицел, няма да спечели много нещо, ако ние, хората на изкуството, напуснем своята всекидневна задача —

добросъвестна, спокойна, искрена и дълбока, своя свещен дълг, наш дълг в миналото и в бъдещето, за да се смесим — възмутени, обидени и строги — с оная непочтителна и подигравателна аудитория, която от петнадесет години насам гледа как се изнизват, съпроводени от дюдюкания и освиркания, известен брой злополучни и нескопосани политици, които си въобразяват, че изграждат някакъв социален строй само защото отиват с мъка всеки ден, облени в пот и запъхтени, да мъкнат купища законопроекти от двореца Тюйлери в Пале Бурбон и от Пале Бурбон в Люксембургския дворец.

10 ноември 1832

---

[1] *Изидор Тейлор* (1789–1879) — през 1824 г. заемал длъжността комисар на Комеди Франсез; допринесъл много за поставянето на «Ернани» на сцената. ↑

[2] *Харта — истина* — става дума за конституцията (харта) от 1830 г., която премахвала формално цензурата над театралните представления. Драмата на Юго „Кралят се забавлява“ е забранена по силата на декрет от 1806 г. ↑

[3] *Франсоа Видок* — вж. бел. 9 към „Марион Дьолорм“. ↑

[4] ... *нещо като битката при Монлери...* — *Битката при Монлери* се състояла през 1465 г. между войските на френския крал Луи XI и войските на неговите врагове феодали начело с бургундския херцог Шарл Смели. ↑

[5] *Трибуле* — придворен шут на Луи XII и Франсоа I, упоменат в хрониките от това време. Истинското му име било Фьориал; славел се с остроумие и злоезичие. Персонажът, въведен от Юго под това име, е измислен, както и целият сюжет на драмата. ↑

[6] *Дьо Косе* — пълководец на Франсоа I, маршал на Франция; *Дьо Сен Валие* — благородник от двора на Франсоа I. Всичко, което се говори в драмата за дъщерята на Сен Валие *Диан дьо Поатие*, не съответства на историческите факти. Поради ритмични съображения в българския превод на пиесата тя се явява като Диана дьо Поатие. ↑

[7] *Жан Реняр* (1655–1709) — френски драматург, автор на развлекателни комедии, нерядко с фриволно съдържание. ↑

[8] „*Училище за жени*“, „*Амфитрион*“ — комедии от Молиер, в които се изобразяват двусмислени положения, свързани с въпросите на

брака и на любовта. ↑

[9] *Данден, Сганарел* — персонажи от комедии на Молиер, ревнивци, измамани от жените си. ↑

[10] *Honest Jago!* (Англ.) Реплика на Отело от едноименната трагедия на Шекспир: *Честни Яго* (когото виждам явно огорчен)... (II действие, III сцена, превод Валери Петров.) ↑

[11] *Mulier formosa superne* (лат.). — *Жената, горе прекрасна* (завърши с опашка на риба...). (Хорацій, „Поетическо изкуство“, V, IV, превод Георги Батаклиев.) ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ДЪО СЕН ВАЛИЕ

Ноцно празненство в Лувър. Великолепни зали, пълни с натруфени мъже и жени. Факли, музика, танци, висок смях. Лакеи разнасят златни блюда и емайлирани съдове. Придворни и дами на групи минават и се връщат. Празникът е към своя край. Зората просветлява в прозорците. Във всичко се усеща някаква нехайна свобода; празникът е придобил донякъде характер на оргия. В архитектурата, мебелировката и дрехите се чувства духът на Възраждането.

СЦЕНА ПЪРВА

Кралят, както е изобразен от Тициан; Дьо Латур-Ландри.

КРАЛЯТ

Ще доведа докрай туй свое приключение.
Не е от знатен род — по-проста без съмнение,
но прелестна жена!

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

И във неделен ден
къде се срещате?

КРАЛЯТ

Във храма „Сен Жермен“.
В неделя ходя там.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Туй колко трае вече?
Два месеца ли?

КРАЛЯТ

Да.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Живее ли далече?

КРАЛЯТ

На улица Бюси.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Косе живее там.

КРАЛЯТ (*кима утвърдително*)

До някаква стена.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

А! Знам къде е, знам.

Следите ли я, сир?

КРАЛЯТ

Една старица дива,
грижливо пазеща усмивката ѝ жива,
е вечно там.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Нима?

КРАЛЯТ

Друг факт. И знаменит!
Там всяка нощ човек с мистериозен вид,
загърнат в дълъг плащ, се вмъква в тъмнината,
с по-черна от нощта качулка на главата,
и влиза в къщата.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Така и вие...

КРАЛЯТ

Как?

За всеки друг домът е с недостъпен праг.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Долавяте ли знак за обич във очите
на младата жена, когато я следите?

КРАЛЯТ

Не мисля, че греша, но поглед ужасен
тя никога не е отправяла към мен.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

А знае ли все пак, че крал е влюбен в нея

КРАЛЯТ (*кима отрицателно*)

Предрешвам се в сив плащ и вълнена ливрея.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ

Да, нежно влюбен сте, разбирам ви добре,
в божествена душа — метреса на кюре.

Влизат няколко придворни и Трибуле.

КРАЛЯТ (*на Дьо Латур-Ландри*)

Шт! Идват. В любовта мълчанието вае
успеха ни...

Обръща се към Трибуле, който се е приближил и чул последните му думи.

Нали?

ТРИБУЛЕ

Разбира се. Така е.

Мистерията е обвивка на страстта.

Любовните шеги тъй пазим от света.

СЦЕНА ВТОРА

Кралят, Трибуле, Дьо Горд, няколко придворни. Придворните са великолепно облечени. Трибуле е в своя костюм на шут, както е изобразен от Бонифацио. Кралят гледа преминаващите жени.

ДЪО ЛАГУР-ЛАНДРИ
Нали мадам Вандом е прелестна?

ДЪО ГОРД
За мене
Алба и Моншевррой са просто съвършени.

КРАЛЯТ
Над тях мадам Косе бих сложил начаса.

ДЪО ГОРД
Мадам Косе? Но, сир, снишете си гласа.

Показва му Дьо Косе, който преминава в дъното на сцената. Ниският коремест Дьо Косе, „един от четиримата най-дебели френски благородници по думите на Брантом“^[1].

Съпругът слуша.

КРАЛЯТ
Е, мой скъпи Симиане,
какво?

ДЪО ГОРД
Ще иде той да каже на Диана.

КРАЛЯТ
Е, та?

Отива в дъното на сцената да говори с други преминаващи жени.

ТРИБУЛЕ *(на Дьо Горд)*

Ще разгневи Диана Поатие.
От цели осем дни не си говорят те.

ДЪО ГОРД

Ако я върне той в дома й?

ТРИБУЛЕ

В никой случай!

ДЪО ГОРД

Е, да, баща й тъй помилване получи.
За него тя плати.

ТРИБУЛЕ

Сен Валие! Чудак!
Каква приумица е имал с този брак?
Та своята дъщеря, прекрасната Диана —
прозрачна красота, от въздух изтъкана,
мил ангел, който бог на тоя свят е дал,
да прати във легло на гърбав сенешал.

ДЪО ГОРД

Помилването му дойде на ешафода.
Стоеше тъжен, блед на своята голгота.
И аз до него бях, тъй както съм до вас.
Той каза само: „Бог да пази краля!“ Аз
намирам, че е луд.

КРАЛЯТ *(на мадам Дьо Косе)*

О, зла! Тъй ненадейно
ще отпътувате?

МАДАМ ДЪО КОСЕ *(въздиша)*

За Соасон, семейно.

КРАЛЯТ

Не е ли срамота, когато цял Париж,
най-умните мъже и хора със престиж,
към вас отправят взор, изпълнен със желание —
най-сладък миг сега при вашто обаяние;
когато всеки мъж от мисъл е обзет —
да заблести за вас в дуел или в сонет;
когато с мълнии очите ви подсказват
любовниците си жените да предпазват
и целият дворец от вас е заслепен...
Заминете ли — тук денят не ще е ден!
Та значи своя крал отхвърляте буквално —
да бъдете звезда в небе провинциално?

МАДАМ ДЪО КОСЕ

Но успокойте се!

КРАЛЯТ

Капризна сте! Без жал
най-бляскав полилей да угасиш на бал?

Влиза Дьо Косе.

МАДАМ ДЪО КОСЕ

Ревнивецът ми, сир!

(Бързо се отдалечава от Краля.)

КРАЛЯТ

Ах, да го вземе дявол!

(На Трибуле.)

Чуй, за жена му аз куплетче съм съставил.

Куплетчето Маро^[2] прочете ли ти днес?

ТРИБУЛЕ

Към стихове на крал аз нямам интерес.
Така бездарни са!

КРАЛЯТ

Смешник!

ТРИБУЛЕ (*невъзмутимо*)

Тълпата нека
римува „зов — любов“ — да търси рима лека.
Пазете своя дял, търсете нежността:
стихът е за Маро, за вас е любовта.
Римуващ крал? Позор!

КРАЛЯТ (*възторжено*)

Когато съчинявам
за обич — аз горя. И Лувър увенчавам
с крила.

ТРИБУЛЕ

На мелница ще заприлича той!

КРАЛЯТ

Аз бих те под камшик изпратил, но постой!
Мадам Дьо Коален!

(Притичва до мадам Дьо Коален и изглежда, че ѝ отправя някакви любезности.)

ТРИБУЛЕ (*настрани*)

Кой вятър го отвива?
Сега при нея пък.

*ДЪО ГОРД (приближава се до Трибуле и му дава знак да погледне
какво става в дъното на залата)*

Мадам Косе минава
край другата врата. Улавям се на бас,
че ръкавица тя ще пусне в мил захлас,
за да я вдигне той.

ТРИБУЛЕ

Да видим.

Мадам Дьо Косе, следяща с досада вниманието засвидетелствано от Краля на мадам Дьо Коален, пуска наистина своя букет. Кралят се отделя от мадам Дьо Коален и вдига букета на мадам Дьо Косе от пода. Започва с нея разговор, който изглежда твърде нежен.

ДЪО ГОРД (на Трибуле)

Казах.

ТРИБУЛЕ

Браво!

ДЪО ГОРД

Да, кралят пак е в плен.

ТРИБУЛЕ

Жената — туй е дявол!

И свършен!

Кралят притиска талията на мадам Дьо Косе и ѝ целува ръка. Тя се смее и бърби весело. В този момент от вратата в дъното влиза Дьо Косе. Дьо Горд го посочва на Трибуле. Дьо Косе се спира и устремява поглед към Краля и своята жена.

ДЪО ГОРД (на Трибуле)

Сеньор Косе!

МАДАМ ДЪО КОСЕ (като забелязва мъжа си, обръща се към
Краля, който почти я е прегърнал)

Да се простим!

(Изплъзва се от ръцете на Краля и побягва.)

ТРИБУЛЕ

Какво ли търси тук? Тумбак непоносим!

Кралят отива при масата в дъното и си налива да пие.

ДЪО КОСЕ (*излиза на авансцената, замислен. Настрани*)

Какво си шепнеха?

Приближава бързо до Дьо Латур-Ландри, които му прави знак, че има нещо да му съобщи.

ДЪО ЛАТУР-ЛАНДРИ (*тайнствено*)

Жена ви е чудесна!

Дьо Косе се противи и отива при Дьо Горд, който също, изглежда, има нещо да му довери.

ДЪО ГОРД (*тихо*)

Кажете ми, какво в главата ви проблесна,
та гледате встрани така ожесточен?

Дьо Косе му обръща гръб с възмущение и се озовава лице в лице с Трибуле; последният го отвежда със сериозен вид в един ъгъл, а през това време Дьо Латур-Ландри и Дьо Горд се заливат от смях.

ТРИБУЛЕ (*тихо*)

Видът ви е така изплашен и смутен!

Избухва в смях и обръща гръб на Дьо Косе, който излиза разярен.

КРАЛЯТ (*въреща се*)

Щастлив съм! Херкулес и Юпитер пред мене
са някакви глупци, човечета презрени.

Олимп е стар бордей! Ах, прелестни жени!

Щастлив съм аз, а ти?

ТРИБУЛЕ

Да. Гледам отстрани.

Усмиввам се сега на любовта тъй кратка.

Критично гледам аз, а вие с неџа сладка.

Щастлив сте като крал, а като гърбав аз.

КРАЛЯТ

Заченат съм през смях от мама в дивен час!

(Гледа Дьо Косе, който излиза.)

Единствено Косе разваля този празник.

Как ти изглежда той?

ТРИБУЛЕ

Тъпак и безобразник.

КРАЛЯТ

Ревнивец! Все едно! Тук никак не е зле.

Да можеш всичко тук да вършиш, Трибуле!

Да бъдеш на света, е хубаво, ей богу!

Велико щастие!

ТРИБУЛЕ

Пиян сте, и то много.

КРАЛЯТ

Но виждам аз... ръце, мил поглед. Как блести!

ТРИБУЛЕ

Мадам Косе?

КРАЛЯТ

Ела, ще ни предпазваш ти!

(Пее.)

Щастливите недели
в Париж с народ засмян!
Жените тъй са бели...

ТРИБУЛЕ (*пее*)
А всеки мъж пиян...

Излизат. Появява се група придворни.

---

[1] *Пиер Брантом* (1538–1614) — френски писател, автор на мемоари, в които се рисува колоритна картина на придворния живот и нрави от това време. Съчинението му „Животът на прославени мъже и на велики пълководци“ е един от основните източници на Юго при работата му над „Кралят се забавлява“. ↑

[2] *Клеман Маро* (1496–1544) — френски поет, камериер при Франсоа I, след това придворен поет на Маргьорит дьо Навар, сестрата на Франсоа I; автор на изящни жизнерадостни стихове, в които отразява нравите на придворното общество. ↑

СЦЕНА ТРЕТА

Дьо Горд, Дьо Пардаян, млад рус паж; Дьо Вик, метр Клеман Маро, в одежди на личен слуга на Краля; после Дьо Пиен и още един-двама придворни. От време на време се появява Дьо Косе, разхождащ се със замислено и сериозно изражение.

КЛЕМАН МАРО (*поздравява Дьо Горд*)
Кажете новини?

ДЪО ГОРД
Чудесен празник! Краля
се забавлява.

МАРО
Виж, това е вест! На бала
се забавлява крал.

ДЪО КОСЕ (*минава зад тях*)
Това е лош сигнал,
Та веселият крал е най-опасен крал!

(Отминава нататък.)

ДЪО ГОРД
Ах, дебелак! Със нож сърцето ми пробощда.

МАРО (*тихо*)
Изглежда, този крал жена му май спохожда.

ДЪО ГОРД (*прави утвърдителен знак*)

Влиза Дьо Пиен.

А! Ето този дук!

Поздравяват се.

ДЪО ПИЕН (*с тайнствен вид*)

Вест нося! И каква!

Размътваща дори най-мъдрата глава!

О, нещо приказно! Тъй смешно, чак... безбожно!

Любовно при това. О, нещо невъзможно!

ДЪО ГОРД

Какво?

ДЪО ПИЕН (*събира ги на група около себе си. На Маро, който разговаря с други в един ъгъл*)

Клеман Маро, елате по насам!

МАРО (*приближава се*)

Какво желаете?

ДЪО ПИЕН

Глупак сте. И голям.

МАРО

Простете, за голям самия не се считам.

ДЪО ПИЕН

В писанието ви за Пешиер^[1] прочитам

за Трибуле: „Глупак със счупени рога!

Какъвто бе роден, такъв е и сега!“

Глупак сте!

МАРО

Купидон дано да ме убие,
не ви разбрах.

ДЪО ПИЕН

Добре.

(На Дьо Горд.)

Мой Симиан!

(На Дьо Пардаян.)

И вие,
мой Пардаян!

Дьо Горд, Дьо Пардаян, Маро и Дьо Косе, които се присъединява към тях, образуват кръг около херцога.

Сега открийте! Не е зле
да знаете какъв е станал Трибуле.

ДЪО ПАРДАЙАН
Без гърбица?

ДЪО КОСЕ
Или началник във войската?

МАРО
Опечен цял на шиш, поднесен на софрата?

ДЪО ПИЕН
По-смешно. Има той... Открийте... има... А?
Невероятно е!

ДЪО ГОРД
Дуел с Гаргантюа?

ДЪО ПАРДАЙАН

По-грозно шимпанзе от него?

ДЪО ПИЕН

Не.

ДЪО ПАРДАЙАН

Спестена

пара?

ДЪО КОСЕ

Или пък пост на куче край ръжена?

МАРО

Или пък свиждане със дева в рая строг?

ДЪО ГОРД

Душа случайно?

ДЪО ПИЕН

Не. Готов съм на облог!

Смешникът Трибуле, с лице почти зловещо,
търсете... има... ах... едно нечуто нещо!

МАРО

Но... гърбицата си.

ДЪО ПИЕН

Наддавам вече тук!

Любовница!

Всички прихват.

МАРО

Шеги си прави този дук!

ДЪО ПАРДАЙАН

Да, блъф!

ДЪО ПИЕН

Във своята душа кълна се, братя!
Ще ви покажа сам на дамата вратата.
Той всяка нощ е там, във тъмен плащ завит,
подобно огладнял поет, със мрачен вид.
Да, беше в полунощ. Вървах съвсем нехайно
и близо край Косе видях това случайно.
Пазете тайната!

МАРО

Сюжет за рондо... Да!
Среднощен Купидон — той бродил из града.

ДЪО ПАРДАЙАН

Жена със него?

ДЪО ГОРД (*със смях*)

Тя като седло е, боже,
над него — дървен кон!

МАРО (*със смях*)

Навярно тъй ще може
при някой друг Бедфорд^[2] да пръсне тя в Кале
английската войска. Горкият Трибуле!

Всички се смеят. Пристига Дьо Вик. Дьо Пиен поставя пръст на устните си.

ДЪО ПИЕН

Шт!

ДЪО ПАРДАЙАН (*на Дьо Пиен*)

Как се случва тъй, че кралят също шета
по здрач и... сам? Нима си търси той късмета?

ДЪО ПИЕН
Това да каже Вик.

ДЪО ВИК
Е, аз което знам,
е туй, че той добре се забавлява сам.

ДЪО КОСЕ (*с въздишка*)
Не ми приказвайте!

ДЪО ВИК
Нима са мои грижи
да мисля накъде вихрушката го движи,
защо върви в нощта, с качулката прикрит,
неузнаваем тъй — по дрехи и по вид,
и от прозорците защо врати си прави...
Нали е той ерген, с туй нека да се слави!

ДЪО КОСЕ (*поклаща глава в знак на съгласие*)
По старите от нас ще кажат, че в нощта
заграбва всеки крал на други радостта.
Щом имаш дъщеря, жена, сестра, пази ги.
Да. Веселят крал е склонен към интриги.
И доста хора днес със право се боят.
В засмените уста зъбите най-личат.

ДЪО ВИК (*ниско на другите*)
От краля го е страх!

ДЪО ПАРДАЙАН
Жена му заслужава —
по-малко се бои!

МАРО
Това го ужасява!

ДЪО ГОРД

Тук бъркате, Косе! Най-важно е за нас
да бъде той щастлив и щедър всеки час.

ДЪО ПИЕН (*на Дьо Горд*)

Да-да! Скучаещ крал е нещо тъй познато —
като девойка в креп, като дъждовно лято.

ДЪО ПАРДАЙАН

И обич без дуел.

ДЪО ВИК

С вода налят флакон.

МАРО (*тихо*)

Пристига кралят ни със шута-Купидон!

Влизат Кралят и Трибуле. Придворните се отдръпват почтително.

---

[1] *В писанието ви за Пешиер...* — Автор на поемата за обсадата на Пешиер (1509) е бащата на Клеман Маро — Жан Маро, заемал при Франсоа I длъжността кралски историограф. ↑

[2] *... при някой друг Бедфорд...* — Джон Ланкастърски, херцог Бедфорд (1389–1435) — син на английския крал Хенри IV, протектор на Англия и регент на Франция по време на Стогодишната война; водил борба срещу Жана д'Арк — оттук и намекът за обсадата на Кале от англичаните, където Жана д'Арк командвала отряд. ↑

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Същите, Кралят и Трибуле.

ТРИБУЛЕ (*влизайки, като че ли продължава започнат разговор*)
И двореца учени! О, безразсъдство рядко!

КРАЛЯТ

На моята сестра иди кажи го^[1], братко!
Тя иска учени.

ТРИБУЛЕ

Към мен бъдете мил,
признайте, че от вас по-малко аз съм пил!
Предимство имам аз — да вниквам във нещата,
да знам причинността, да съдя резултата.
Туй преимущество аз виждам в двоен план,
и то е, че не съм ни крал, нито пиан.
Да дойдат треска, мор и всичко най-противно,
но не и учени!

КРАЛЯТ

Но туй е тъй наивно!
Тя иска учени.

ТРИБУЛЕ

За вашата сестра
това съвсем не е постъпка най-добра.
О, няма бухал, вълк, ни ненаситна врана,
ни патенце, ни бик, ни стихоплетец няма;
ни мюсюлманин див, ни теолог злочест,
фламандски старшина, ни мечка, нито пес,
по-гнусен в своите обноски обичайни,
по-накачулен днес с нелепости безкрайни,

по-мръсен, горделив, надут като балон,
отколкото е туй магаре с учен той.
Нима ви липсват власт, победи и наслада,
и хубави жени, цъфтящи в тази сграда?

КРАЛЯТ

Но Маргьорит веднъж ми каза с таен глас,
че скоро на жени ще се наситя аз,
затуй скучая ли...

Трибуле

Ха! Лекарска поука!
Да викаш учени при болния от скука!
Сестра ви Маргьорит — признайте! — тези дни
към най-отчаяни решения клони.

КРАЛЯТ

Добре, не учени. Пет-шест поети може...

Трибуле

О, повече се бих уплашил, прави боже,
ако съзра поет, от рими затлъстял.
Пред кръста дяволът не би тъй подлудял.

КРАЛЯТ

Пет или шест...

Трибуле

Това е истинска конюшня!
И академия, зверилница задушна!

(Посочва Маро.)

Маро е тук. Та той не ви ли стига днес,
за да се тровите със още други шест?

МАРО
Мерси!

(Настрана.)

Смешник! Ще си изпатиш за устата!

ТРИБУЛЕ
Жените, боже мой, са всичко на земята!
И всички до една са ваши! Ах, жени!
Как изведнъж сега умът ви съчини
и учени...

КРАЛЯТ
За тях сърцето ми нехае.
Та рибата няма за ябълка мечтае!

Сред стоящите в дъното избухват виковете и смях.

(На Трибуле.)

На тебе май така се смеят с пълен глас.

ТРИБУЛЕ *(отива да чуе и се връща)*
О, не, на друг глупак.

КРАЛЯТ
Но на кого?

ТРИБУЛЕ
На вас.

КРАЛЯТ
Какво бърборят те?

ТРИБУЛЕ

Че стипца сте — парите
отивали в Навара^[2], че нищо не делите
за тях.

КРАЛЯТ

Оттук сега съзирам три оси.
Онези — Моншеню, Брион, Монморанси.

ТРИБУЛЕ

Да, вярно.

КРАЛЯТ

Първенци! Ах, раса прокълната!
Направих двамата най-главни във войската.
На целия дворец е Моншеню глава.
Не са доволни! Е, какво е пък това?

ТРИБУЛЕ

Но още можете — и друго направете
за тях...

КРАЛЯТ

Какво?

ТРИБУЛЕ

Какво? Наред ги избесете!

*ДЪО ПИЕН (както се смее, обръща се към тримата придворни,
стоящи в дъното на сцената)*

Не чухте ли какво издрънка той сега?

ДЪО БРИОН (с гневен поглед към Трибуле)

Да, чух.

ДЪО МОНМОРАНСИ

Ще заплати!

ДЪО МОНШЕНЮ

Смешник! Презрян слуга!

ТРИБУЛЕ *(на Краля)*

Навярно празнина усещате в душата.

Та ни една жена ли няма тук, която да казва с поглед „не“, а със сърцето „да“?

КРАЛЯТ

Какво ли знаеш ти!

ТРИБУЛЕ

Да имаш любовта заради своя сан, е нищо.

КРАЛЯТ

Ала може все някоя за мен в света да се тревожи?

ТРИБУЛЕ

Без да ви знае?

КРАЛЯТ

Да.

(Настрана.)

Суетност, не меси красивата жена от улица Бюси.

ТРИБУЛЕ

Еснафка ли е тя?

КРАЛЯТ

Защо пък не?

ТРИБУЛЕ (*живо*)

Тогава

самия ви живот опасност застрашава.
Жестоки римляни са тия буржоа.
Собствеността недей докосва на змия.
Каквито сме със вас крале и смехотворни,
достатъчно ни са жени на царедворци!

КРАЛЯТ

Например бих прибрал жената на Косе.

ТРИБУЛЕ

Вземете я.

КРАЛЯТ (*със смях*)

Да-да. Тъй казваш, но не се
тъй лесно прави.

ТРИБУЛЕ

Е, чрез кражба!

КРАЛЯТ (*посочва Дьо Косе*)

А съпруга?

ТРИБУЛЕ

В Бастилията!

КРАЛЯТ

О!

ТРИБУЛЕ

За тази му услуга —
сторете го херцог...

КРАЛЯТ

Ще се откаже той

ревнивец-буржоа! И ще надигне вой.

ТРИБУЛЕ (*замислен*)

Платете му с пари — или на заточение...

*През това време Дьо Косе, примъкнал се зад Краля и шута, подслушва техния разговор.
Трибуле се удря радостно по челото.*

Но има начин друг, по-лек като решение,
и време е за туй да се потърси път.

Дьо Косе се приближава още повече и слуша.

Главата на сеньор Косе да отсекат.

Дьо Косе отстъпва уплашен.

... Че влязъл в заговор със Рим или Испания...

ДЪО КОСЕ (*избухва*)

О, дявол!

КРАЛЯТ (*като се смее и удря по рамото Дьо Косе. На Трибуле*)

Точно тъй, не трябват колебания!

Да падне, мислиш ти, ей тази тук глава?

Приятелю, но виж: глава ли е това?

Та всяка мисъл там е със рога снабдена.

ТРИБУЛЕ

Като калъфа стар, във който е родена.

ДЪО КОСЕ

Да ме обезглавят!

ТРИБУЛЕ

Да.

КРАЛЯТ (*на Трибуле*)

Той е разгневен.

ТРИБУЛЕ

Как може кралят ни да бъде притеснен,
нима без волности ще бъде крал тогава?

ДЪО КОСЕ

Да бъда без глава? Това ме ужасява!

ТРИБУЛЕ

Тъй просто е това. Защо е нужно пък
на раменете ви да си остане?

ДЪО КОСЕ

Млък!

Ще те накажа, шут!

ТРИБУЛЕ

От вас не се страхувам!
Със силните дружа, със силните воювам.
Какво рискувам? Туй, с което съм прочут —
главата на един придворен гърбав шут.
Бих се боял, ако като на вас — в шкембето
ей тази гърбица се смъкнеше, с което
съвсем бих погрознял.

ДЪО КОСЕ (*с ръка върху сабята си*)

Лентяй!

КРАЛЯТ

Спри, графе мой!

Ела, смешнико!

(Отдалечава се с Трибуле, като се смее.)

ДЪО ГОРД
Хм. Страна не взема той.

ДЪО ПАРДАЙАН
При всеки случай тъй без такт се подиграва.

МАРО
Най-странно е това, че сам се забавлява.

Когато шутът и Кралят се отдалечават, придворните се приближават и следят Трибуле със злобен поглед.

ДЪО БРИОН
Да пипнем шута!

ВСИЧКИ
Ха!

МАРО
Бронирал се е сам.
Как ще го хванеш? Как ще го удариш?

ДЪО ПИЕН
Знам.
Тук всеки има зъб на смешките му тъпи.
Знам как да отмъстим!

Всички с любопитство обкръжават Дъо Пиен.

Когато мрак настъпи —
на улица Бюси, с качулки на глава,
наблизо до Косе! Ни дума за това!

МАРО
Отгатвам.

ДЪО ПИЕН
Ясно?

ВСИЧКИ
Да.

ДЪО ПИЕН
По-тихо! Ето, влиза.

Влизат Трибуле и Кралят, обкръжени от жени.

ТРИБУЛЕ (*сам, настрана*)
С кого да се заям? От ум не ми излиза!

ЛАКЕЙ (*влиза, тихо, към Трибуле*)
Сеньор Сен Валие при краля е дошел.
Старик във черен плащ.

ТРИБУЛЕ (*потрива ръце*)
Да влезе тоя смел
сеньор Сен Валие.

Лакеят излиза.

Ах, дявол да го вземе!
Отлично е това! Един скандал без време!

ГЛАС (*отвън*)
Аз търся краля!

КРАЛЯТ (*прекъсва разговора*)
Не! Кой идва в този час?

СЪЩИЯТ ГЛАС
При краля идвам...

КРАЛЯТ (бързо)

Не!

Старец в траурно облекло се примъква сред тълпата и застава пред Краля, гледайки го втренчено. Всички придворни учудени отстъпват.

---

[1] *На моята сестра иди кажи го...* — Сестрата на Франсоа I Маргьорит д'Ангулем или Дьо Навар (1492–1549), кралица на Навара; високо ерудирана поетеса и писателка, авторка на сборника „Хептамерон“, покровителка на изкуствата и литературата; подслонявала в замъците си известни учени хуманисти, някои от които били преследвани като еретици. ↑

[2] *... парите отивали в Навара...* — Вж. бел. 16. Кралство Навара било независимо от Франция, макар че в определени периоди имали един и същ крал. ↑

СЦЕНА ПЕТА

Същите, Дьо Сен Валие; той е в дълбок траур, коса и брада — бели.

ДЪО СЕН ВАЛИЕ *(на Краля)*

Да! Ще говоря с вас.

КРАЛЯТ

Сеньор Сен Валие!

ДЪО СЕН ВАЛИЕ *(неподвижно, на прага)*

Да, точно тъй ме викат.

Кралят в гнева си прави една крачка към него, Трибуле го спира.

ТРИБУЛЕ

Но позволете ми да поздравя старикът!

(Обръща се към Дьо Сен Валие в театрална поза.)

О, против нас комплот подготвихте без жал!
Помилвахме ви ний като най-щедър крал.
Отлично. Но каква е тази страст проклета —
и внуци пък сега да искате от зета?
От този гърбав зет, ужасно уродлив,
беязан по носа с брадавица и крив,
космат и едноок, болнав и блед, и щърбав,
като сеньора тлъст...

(показва Дьо Косе, който се възмуцава)

и като мене гърбав.

На дъщеря ви — мъж? Та всеки би се смял.
Да, краля сложи ред. Че зет ви би създал
такава страшна сган от внуци изкривени,
смешливи, без зъби и със коси червени,
дебели като тоз...

(отново показва Дьо Косе, като го поздравява, предизвиквайки негодуванието му)

гърбати като мен!
Но оставете туй на краля. Някой ден
ще пръкнат внучета — по вас ще скачат всички
и вашата брада ще дърпат със ръчички.

ДЪО СЕН ВАЛИЕ *(без да поглежда смешника)*
Обида при това! Но като крал сега
изслушайте поне и моята тъга.

Да стигна бос до Грев^[1] — законът ме застави
и там като насън получих милостта ви.
Благослових ви, без да зная мисълта,
която всеки крал прикрива в милостта.
Помилвахте ме, но с цената на позора.
Не уважихте сам по-възрастните хора,
кръвта на Поатие, дворянска с векове.
На връщане от Грев се молих с часове
да ви дари сам бог с десница по-корава
и с дългите ми дни във дни на бойна слава.
Но вие, Франсоа дьо Валоа^[2], в нощта
на този ден без срам, без милост към плътта,
във свойто ложе — гроб на женска добродетел,
безчинствахте, дори за миг не се досетил,
че се петни, скверни, руши едно дете —
графиня Дьо Брезе, Диана Поатие!
Какво? Докато аз пред своя съд застана,
ти в Лувър тичаше, о, прелестна Диана,
към краля, посветен за рицар от Байар^[3],
младеж, потърсил сам насладите на стар...

Тъй твоя стар баща, след милостта на краля,
види как твоя срам в нозете му се валя.
О, страшен дървен под скован бе от палач
във изгрева на Грев — и трябваше по здрач
да се превърне той в легло на дъщерята
или пък ешафод да стане на бащата.
О, господи, какво помисли в своя свод,
когато сам видя на този ешафод
да се търкаля в кръв, престорена, че страда,
самата кралска страст, облечена в пощада?
Не сторихте добре! На стареца с кръвта
да бе поруменял паважа вечерта,
бе друго нещо, сир! Той, стар и честен жител,
го заслужаваше, при туй бе предводител.
А да премажете под тържествуващ крак
една жена в сълзи, изплашена — о, как
е грозно! Затова и сметка ще платите.
Решили сте чрез власт за миг да победите.
Бащата беше ваш, но дъщерята — не.
Поставихте ръка на моите рамене
и после „милост“ сам нарекохте позора.
Да бяхте сам дошъл при мене във затвора,
бих ви извикал аз: „О, искам да умра!
Спасете моя род и мойта дъщеря!
Да. Гроб, а не позор! За мене бе решено.
Да бъда без глава, не с чело осквернено.
О, всемогъщ кралю! Понеже тъй на вас
би казват тук, нима не е във ваша власт
една глава на граф почтен да бъде взета,
когато вместо туй честта му е отнета?“
Това бих казал, сир! Защото вечерта
във моя осквернен ковчег, покрит с цветя,
по бялата брада целувайки ме в храма,
за честния баща пречистата Диана
би се помолила на бога с нежен глас.
Не съм дошъл сега да си я искам аз.
Човек, изгубил чест, родът си също губи.

Не мисля тя дали ви мрази, или люби.
Не вземам нищо аз от пътя на срама.
Да! Запазете я. Но си вгълпих в ума
да ви смущавам аз на всеки празник весел,
докато брат, баща или съпруг, донесъл
сам своята лична мъст — не отмъсти за нас.
Ще идвам често тук, за да ви казвам аз:
„Не сторихте добре!“ Ще слушате смутено,
а вашето чело ще бъде помрачено.
Когато свърша чак — ще вдигнете очи.
За да накарате гневът ми да мълчи,
ще викнете палач. Не! Ще се побоите,
Не! Ще ви хване страх, че както тук стоите,
и утре моя дух със същите слова

(сочи главата си)

ще дойде пак в ръка със моята глава!

КРАЛЯТ (*задъхващ се от гняв*)
Но той бълнува ли? Дотам да се забрави!...

(На Дьо Пиен.)

Херцог, в ареста!

По знак на Дьо Пиен двама стражи с алебарди застават от двете страни на Дьо Сен Валие.

ТРИБУЛЕ (*смее се*)
Той от лудост туй го прави!

ДЪО СЕН ВАЛИЕ (*вдига ръка*)
Проклинам двама ви!

(Към Краля.)

Туй не прави чест:
върху умиращ лъв изпращате свой пес.

(Към Трибуле.)

И кой да си — лакей, взел на змия езика,
щом ти си правиш смях с тъгата на старика —
бъди проклет!

(Към Краля.)

Не, аз туй право съм създал;
да бъда съден днес, но както крал от крал.
Да, крал сте, аз баща, а мойта възраст трон е.
Над нашите глави сега блестят корони.
Но мойта — поглед лош не ще я омърси.
С цветя е вашата, а моята с коси
по бели и от сняг. Едната при тревога
се пази от закон. А другата — от бога!

---

[1] *Да стигна бос до Грев...* — Авторът има предвид площадът пред днешното парижко кметство, известен с това, че там се изпълнявали всички смъртни присъди от 1310 до 1830 г. ↑

[2] *... вие, Франсоа дьо Валоа...* — Франсоа I принадлежи към кралската династия Валоа която е на престола във Франция от 1328 до 1589 г. ↑

[3] *... посветен за рицар от Байар...* — Пиер дю Терай сеньор Дьо Байар (1476–1524) известен като „безукорният и безстрашен рицар“. В битката при Мариняно през 1515 г. (вж. бел. 25) той се биел редом с краля, който го помолил да го посвети в рицарство на бойното поле. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

САЛТАБАДИЛ

Най-безлюдният ъгъл на сляпата улица Бюси. Вдясно малка къща с тайнствен изглед и неголям двор, заобиколен със стена, заемащ част от сцената. В двора няколко дървета и каменна скамейка. В стената — врата към улицата. Върху стената тясна тераска с покрив, подпрян с аркади в стила на Възраждането. Вратата на горния етаж гледа към тази тераса, която се съединява с двора чрез стъпала. Вляво — високи стени, ограждащи градината и дома на Дьо Косе. В дъното — отдалечени къщи и камбанарията на църквата „Сен Севрен“.

СЦЕНА ПЪРВА

Трибуле, Салтабадил. По време на една част от сцената — Дьо Пиен и Дьо Горд — в дъното. Трибуле загърнат с плащ, без нито един от реквизитите му за смешник, се появява на улицата и се отправя към вратата в стената. Човек в черно, също загърнат в плащ, краят на който е повдигнат от шпага, го следва по петите.

ТРИБУЛЕ (*замислено*)
Старикът ме прокле!

ЧОВЕКЪТ (*с поклон*)
Сеньор!

ТРИБУЛЕ (*обръща се с досада*)
А!...

(Бърка в джоба си.)

Нямам грош.

ЧОВЕКЪТ
Та аз не прося. Пфу!

ТРИБУЛЕ (*дава му знак да го остави на мира и да си върви по пътя*)

Добре де. Лека нощ!

Влизат Дьо Пиен и Дьо Горд, които се спират и наблюдават от дъното.

ЧОВЕКЪТ
Военен съм, а той виж как ме оценява.

ТРИБУЛЕ (*отстъпва, настрана*)
Крадец ли е?

ЧОВЕКЪТ (*пристъпва, преторено любезно*)
Сеньор! Вас нещо ви смущава?
Угрижен често тук ви срещам през нощта.
На някоя жена ли пазите честта?

ТРИБУЛЕ (*настрана*)
Ах, дявол!

(*Високо.*)

Своите неща не поверявам.

(*Иска да отмине.*)

Човекът го задържа.

ЧОВЕКЪТ
За ваше благо аз намесата си давам.
О, да ви бях познат — как бихте ме ценил!

(*Приближава се още повече.*)

Навярно някой друг отправя поглед мил
към нея? Ревността ви...

ТРИБУЛЕ (*нетърпеливо*)
По-късно! Е, кажете?

ЧОВЕКЪТ (*с любезна усмивка, тихо и бързо*)
Ще го очистя, но... пари ако дадете.

ТРИБУЛЕ
Добре.

ЧОВЕКЪТ

Без работа аз нито грош не ща.
Почтен съм.

ТРИБУЛЕ

Дявол, брей!

ЧОВЕКЪТ

И ако ви следя —
това е за добро.

ТРИБУЛЕ

Да, ценен сте безспорно.

ЧОВЕКЪТ (*скромно*)

Тук всяка женска чест аз пазя неуморно.

ТРИБУЛЕ

Как вземаш за убит любовник, я кажи?

ЧОВЕКЪТ

Според любовника. Доколко той тежи
в пари.

ТРИБУЛЕ

За едър плъх?

ЧОВЕКЪТ

Е, повечко ще взема,
Та сабя има той и удря във корема.
Опасен е. Така излагаш своя гръб!
По-едрият е скъп!

ТРИБУЛЕ

По-едрият е скъп!
И гражданите ли в това не изостават —
и те ли правят тъй?

ЧОВЕКЪТ (*усмихва се*)

И те си позволяват,
за тях е лукс. Неща от този вид
са още монопол на градския елит.
Е, има подлеци, които с едри суми
си дават важен вид и ме заставят с думи
да действам, но това са жалки същества.
Дадат едната част в аванс, а след това —
ги чакай...

ТРИБУЛЕ (*поклаща глава*)

Туй е риск! Бесилото намазваш...

ЧОВЕКЪТ

Не, таксата си щом в полицията спазваш...

ТРИБУЛЕ

Е, колко на човек?

ЧОВЕКЪТ (*кимва утвърдително*)

Освен... Зависи кой.
Да пази само бог... да не е кралят той!

ТРИБУЛЕ

А как работиш ти?

ЧОВЕКЪТ

Убивам по желание.
В града или у нас.

ТРИБУЛЕ

Човек със възпитание.

ЧОВЕКЪТ

Със много остър меч в града отивам аз
и чакам, в мрака скрит, човека...

ТРИБУЛЕ

А у вас?

ЧОВЕКЪТ

У нас ли? А у нас сестра ми Магелона^[1],
танцьорка по стъгди, с лице като мадона,
примамва у дома любовника в нощта...

ТРИБУЛЕ

Разбирам.

ЧОВЕКЪТ

Върша туй без шум, със простота.
Прилично. Бихте ли клиента си изпратил?
Аз не държа дюкян. Не съм аз съдържател.
Не правя и скандал. Не съм и от сганта —
онези, дето с нож по десет във нощта
за дребна работа се хвърлят в бой веднага
и мъжеството им е като къса шпага.

(Изважда изпод плаща си една прекалено дълга шпага.)

Сеньор!

Трибуле отстъпва ужасен.

Готов съм аз.

ТРИБУЛЕ

Да, чуден инструмент!
Благодаря! Друг път... при подходящ момент.

ЧОВЕКЪТ (*скрива шпагата си*)

Скъря! Потрябвам ли, търсете ме пред входа
на Менския дворец. Аз там по обед ходя.

Салтабадил!

ТРИБУЛЕ

Чергар?

ЧОВЕКЪТ

Бургундски. Няма спор.

ДЪО ГОРД (*в дъното, пише върху бележник. Тихо на Дьо Пиен*)
Ще взема името на ценния сеньор.

ЧОВЕКЪТ (*на Трибуле*)

Но моля ви, за мен със лошо не мислете...

ТРИБУЛЕ

Не! Трябва занаят да имаш във ръцете!

ЧОВЕКЪТ

Защо да прося днес в бедняшко облекло?
При четири деца...

ТРИБУЛЕ

Погрешно би било
без грижи да растат...

(Като си тръгва.)

Дано ви бог помага!

ДЪО ПИЕН (*на Дьо Горд, сочейки Трибуле*)
Ей! Светло е. И той ще ни познае. Бягай!

Излизат.

ТРИБУЛЕ (*на Човека*)

Е, лека нощ!

ЧОВЕКЪТ (*с поклон*)

Сеньор, покорен ваш слуга!

(*Излиза.*)

ТРИБУЛЕ (*гледа го как се отдалечава*)

Със него на едно равнище сме сега —

драстичния език и шпагата звънлива!

За смях съм аз роден, а той — за да убива!

---

[1] *А у нас сестра ми Магелона...* — Вероятно Юго е заимствал името на Магелона от средновековните разкази и предания за хубавата Магелона в Пиер дьо Прованс. ↑

СЦЕНА ВТОРА

След като Човекът се скрива, Трибуле отваря тихо вратичката в стената на двора. Поглежда предпазливо навън, после изважда ключа от бравата и отново внимателно заключва отвътре. Прави няколко крачки с разтревожен ѝ загрижен вид.

ТРИБУЛЕ (сам)

Старикът ме прокле... Когато след речта „Бъди проклет, лакей!“ към мене изкрещя, като подлец се смях на горестта му клета... Но моята душа от ужас бе обзета.

(Отива и сядна на малката скамейка до каменната маса.)

Прокле ме!

(Дълбоко замислен, с ръка на челото.)

Хората, природата и бог
създадоха ме зъл и подъл, и жесток.
Да бъда вечно шут, все гърбав да оставам!
О, тази мисъл зла! Когато спя и ставам,
когато сред мечти обхождам цял света —
да виждам все това, да имам мисълта,
че аз съм дворецов шут! От дълг за всеотдайност
да предизвикваш смях... Позор и срам — до крайност!
И на войниците, събрани в пек и прах
край някакъв парцал — за знаме взет от тях,
на просяка в Мадрид, в неволя който скита,
на роба във Тунис, в каторга на бандита,
да дават право днес на всеки жив човек
да спре смеха си, щом за сълзи търси лек,
а никога на мен! От скръб обзет всецяло,

скован в оковите на грозното си тяло,
завинаги презрял вида си уродлив,
към всичко хубаво и силно тъй ревнив,
вървя сред блясъци, но те ме обкръжават,
очите ми слепят — и мрачен те ме правят;
понякога дори от гняв и самота
аз търся сянката на мрака във нощта —
като покой или утеха за душата,
която с плач горчив ридае в тъмнината...
Но моят господар, обичан от жени,
сипещ от възторг, щастлив от своите дни,
зарад което той за своя гроб забравя,
млад, силен френски крал — внезапно се изправя
и в мойта тъмнина подритва ме със крак,
с прозявка казвайки; „Ей, шут, разсмей ме пак!“
О, беден кралски шут! Човек е най-накрая!
Затуй надменността, която го замая,
гневът и завистта, с които става смел,
пресмятането му за най-ужасна цел,
да, тези чувства зли, гризящи съвестта му,
потъпква изведнъж — по знак на краля само!
И по желание се смее и криви.
О, низост! Ако той седи или върви,
усета сам връвта, кракът му дето мести.
Презират го! Кълват го с подигравки чести!
А на кралицата, жена с красив профил,
с безсрамно деколте, той би се съгласил
в леглото ѝ цял ден да бъде нейно пале.
А присмехулните сеньори и нахали?
Хм! Как ви мрази той! Какви сме врагове!
И как си плащате за своите смехове!
Той може всекиго внезапно да ужили!
Съветва краля. Той е демон с черни сили!
Затуй делата ви така без време мрат.
И с нокти сграбчи ли по силен някой път,
оскубва го за миг с велико наслаждение.
Направихте го зъл! О, мъка! О, падение!

Да смесваш злъч с вино и друг да нагостиш.
Роди ли се добър инстинкт, да го приспиш.
Да замъглиш умът с дрънкулки гласовити
и като гений зъл да си прекарваш дните,
и в празник да рушиш без жал от пустота
доволството на най-доволните в света...
С една едничка цел: на другите провала.
Да бъдеш тук и там, навред, във всяка зала.
Да носиш винаги, прикрита зад стена
от саркастичен смях — сгъстената вълна
на своята злоба...

(Става от скамейката.)

Но... какво ли ме обзима?
Не съм ли друг човек пред таз врата любима?
Поне за миг светът за мен да бъде сън.
Не трябва нищо тук да внасям аз отвън.

(Отново се замисля.)

Старикът ме прокле! Все тази мисъл дива!
Уж все я гоня аз, а тя не си отива.
Да ме опази бог!

(Повдига рамене.)

Изгубих си ума?

*Отива при вратата на къщата и чука. Тя се отваря. Девойка, облечена в бяло, излиза оттам
и се хвърля в обятията му.*

СЦЕНА ТРЕТА

Трибуле, Блани, после госпожа Берард.

ТРИБУЛЕ

О, мойта дъщеря!

(Радостно я притиска до гърдите си.)

С ръцете си сама
ме приласкай! До теб е всичко освежено!
Дете! Щастлив съм аз. И дишам облекчено.

(Гледа я с възторг.)

По-мила всеки ден! Не ти ли тук тежи?
О, прегърни ме, Бланш! Добре ли си? Кажи!

БЛАНШ *(в обятията му)*

Ах, колко сте добър!

ТРИБУЛЕ *(сяда)*

Не, аз без теб не мога.
Не си ли моя кръв и обич, и тревога?
Ако те нямаше, какво бих правил аз?
Небе!

БЛАНШ *(поставя ръка на челото му)*

Въздишате? Какво ви е на вас?
Кажете, татко! Пак ли тайна мъка? Милия!
Но нищо аз не знам за своята фамилия...

ТРИБУЛЕ

Такава нямаш ти.

БЛАНШ

Ни името ви знам.

ТРИБУЛЕ

Защо ли ти е то?

БЛАНШ

В Шинон, градчето там,
където аз растях, съседите тогава
ме смятаха сирак до вашата поява.

ТРИБУЛЕ

Аз сбърках, че те взех от малкото градче.
Бях сам, следях със скръб как времето тече
и сецах нужда аз от скъп човек до мене.

(Отново я прегръща.)

БЛАНШ

Не ми разказвайте, щом тъй сте притеснени...

ТРИБУЛЕ

Недей излиза!

БЛАНШ

Аз съм тук шейсети ден.
И бях за осми път на служба в „Сен Жермен“.

ТРИБУЛЕ

Добре.

БЛАНШ

За майка си поне да ви попитам...

ТРИБУЛЕ

Не искай тази скръб горчива да изпитам!
Не ми припомняй ти, че съм я срещал аз!
Бих казал, че е сън през някой светъл час,
ако не беше ти! Различна от жените,
във тоя страшен свят, бездушен към душите,
случайно ме видя — недъгав, изтерзан,
и ме обикна тя затуй, че съм презрян.
Отиде си от нас. И любовта си трайна
Отнесе в своя гроб със ангелската тайна.
Любов-светкавица! Тя блесна в този свят.
И като райски лъч попадна в моя ад.
Земята, винаги готова да ни вземе,
над нежната ѝ гръд дано не бъде бreme.
Остана ти!

(Вдига очи към небето.)

Небе! Благодаря все пак!

(Плаче и крие сълзите си.)

БЛАНШ

Ах, колко страдате! И как да гледам? Как?
Не искам! Не! Така от скръб ще полудея!

ТРИБУЛЕ *(горчиво)*

Какво би казала, щом видиш да се смея?

БЛАНШ

Какво ви става? О, но името поне
кажете си на мен... Тъй болката ви...

ТРИБУЛЕ

Не.

Баща съм ти. Защо със име да се кича.

Освен теб никой друг навън не ме обича!
Презират ме едни, а други ме кълнат.
Какво ще правиш ти с туй име? В този кът,
невинен и щастлив, проникнат от сърдечност,
при твойта доброта и своята човечност,
да бъда бих желал почитан твой баща!
Най-святото и най-великото в света!

БЛАНШ

О, татко!

ТРИБУЛЕ (*отново страстно я взема в прегръдките си*)

Друг така не би това ми казал!

Обичам те за туй, което вънка мразя!
Седни. Обичаш ли ти своя стар баща?
Когато тук седим сами във вечерта
и своята ръка във моите почива,
за друго да тъжим, е глупаво. Не бива!
За мен си щастие, от господ-бог дошло.
Та всеки друг човек си има потекло,
жена или съпруг, приятели и братя,
и свита прадеди... да не броим децата!
Аз имам само теб! Да, друг е по-богат!
Но ти съкровище за мен си в този свят!
Друг вярва в бог, а аз в душата ти красива.
Друг има младостта и любовта щастлива.
Друг има веселост, надменност, суета,
аз имам само теб и своята красота.
Дете! Мой свят! Мой град, семейство и родина!
И майка! И сестра! И дъщеря любима!
Религия, закон, вселена и мечти —
за мен това си ти, това си само ти!
От всички наскърбен, аз крия скръб безмерна!
Загубя ли те... Не! Това е мисъл черна,
която аз не бих могъл да понеса...
Засмей се! Изведнъж тъй чудно засия!
О, като майка си! Тя също бе такава!

И този жест познат — с ръка да си изправя
косата. Да. Едно сърце с невинен свят
обича лоб открит, очи с небесен цвят.
Ти като пламък чист от свода си изгряла.
И виждам твоята душа през твойто тяло.
С притворени очи те виждам — туй си ти!
Сиянието ти усещам как трепти.
Понякога аз сам желая слепотата —
да няма изгрев друг, изгрял върху земята!

БЛАНШ

Да можех аз щастлив да ви направя...

ТРИБУЛЕ

Мен?

Но с тебе тъй щастлив съм аз, и тъй блажен!
Съзра ли те за миг — топи ми се сърцето!

(Милва с ръка косите и, като се усмихва.)

Какви са черни те! А бяха светли. Ето,
кой би повярвал туй?

БЛАНШ *(с ласкав, умолителен поглед)*

Преди да загасят,
бих искала Париж да видя някой път.

ТРИБУЛЕ *(решително)*

Не! Никога! Дете, кажи, с Берард дали си
излизала поне веднъж?

БЛАНШ

О, не!

ТРИБУЛЕ

Пази се!

БЛАНШ

Освен на църква.

ТРИБУЛЕ (*настрана*)

Ах, ще я съзрат и там!

И ще я проследят и грабнат, без да знам.

О, дъщеря на шут! Безчестие ужасно!

Ще предизвика смях...

(Високо.)

Но чуй, дете прекрасно!

Стой тук затворена! Да знаеш в тези дни
как въздуха в Париж е вреден за жени,
развратниците как търчат, дори... сеньори.
Дори най вече те.

(Вдига очи към небето.)

О, господи, отгоре
следи детето ми под твоя поглед свят!
От буря го пази, че гине всеки цвят
от дъх нечист, дори в съня му кротък, боже.
Та клетият баща в почивките да може
да вдъхва скрития парфюм от свежестта
на тази роза — най-изящната в света!

(Скрива главата си в нейните ръце и плаче.)

БЛАНШ

Не, за излизане аз няма да говоря.

Но не плачете тъй!

ТРИБУЛЕ

Това е за отмора.
Онази нощ така се смях!... Но да вървя.

(Изправя се.)

Започва моят труд. Не може без това.

Свечерява се.

БЛАНШ *(прегръща го)*
Кога ще бъдете отново тук?

ТРИБУЛЕ

Ей богу,
от моя господар зависи туй най-много.

(Вика.)

Мадам Берард!

На вратата на къщата застава стара дуеня.

БЕРАРД

Какво?

ТРИБУЛЕ

Когато влизам тук,
не ме ли виждат?

БЕРАРД

Не, тъй рядко някой друг
минава покрай нас.

Вече почти се е смрачило. От другата страна на стената, на улицата, се появява Кралят в прости тъмни дрехи. Той оглежда високата стена и затворената врата с явен израз на нетърпение и досада.

ТРИБУЛЕ (*прегръща Бланш*)
Прощавай, мила дъще!

(На госпожа Берард.)

А външната врата заключвате ли също?

Мадам Берард утвърдително кимва с глава.

Тих дом и неголям видях зад „Сен-Жермен“.
Ще го разгледам пак... Съвсем уединен.

БЛАНШ
Харесвам този аз. Защото виждам парка
от стария балкон.

ТРИБУЛЕ
На него не се мяркай!

(Ослушва се.)

Дочувам стъпки вън!

(Отива при пътната врата, отваря я и поглежда с тревога на улицата.)

Кралят се скрива в сянката на вратата, която Трибуле оставя полуотворена.

БЛАНШ (*посочва терасата*)
Не мога ли по хлад
там да седя?

ТРИБУЛЕ

Недей! Минава разен свят.

В момента, когато Трибуле се обръща с гръб към вратата, Кралят се промъква в двора през полуотворената врата и се скрива зад едно голямо дърво.

(На госпожа Берард.)

И на прозореца недейте лампа слага!

БЕРАРД *(плесва с длани)*

Да влезе тука мъж? Изгонвам го веднага!

Обръща се и забелязва Краля зад дървото. Прекръства се изумена. И когато отваря уста да извика, Кралят хвърля в пазвата ѝ една кесия, която тя взима. Премерва я в дланта си и решава да замълчи.

БЛАНШ *(на Трибуле, който оглежда терасата с фенер)*

Но, татко, от какво сте толкова смутен?

Страхувате ли се?

ТРИБУЛЕ

За теб, а не за мен!

(Прегръща я още веднъж.)

Бланш! Сбогом!

Фенерът, който сега държи госпожа Берард, осветява Трибуле и Бланш.

КРАЛЯТ *(зад дървото, настрана)*

Трибуле!

(Смее се.)

Да дойда да науча,
че има дъщеря! О, колко смешен случай!

ТРИБУЛЕ (*готви се да излезе, но отново се връща*)
На път за „Сен Жермен“ не чувствате ли вас
да ви следят?

Блани навежда очи смутена.

БЕРАРД
Нас? Не!

ТРИБУЛЕ
Крещете с пълен глас,
ако ви дебнат!

БЕРАРД
Да! Във всеки случай на тревога.

ТРИБУЛЕ
И чукат ли — не им отваряйте, за бога!

БЕРАРД (*със жар, преувеличава предпазните мерки на Трибуле*)
И кралят да е въвн!

ТРИБУЛЕ
Особено пък той!

(Прегръща още веднъж своята дъщеря. Излиза, като старателно затваря вратата след себе си.)

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Блани, госпожа Берард, Кралят. През първата част на сцената Кралят стои зад дървото.

БЛАНШ (*замислено, заслушана в отдалечаващите се стъпки на баща си*)

Усещам угризение!

БЕРАРД

Защо! О, боже мой!

БЛАНШ

Най-малкото дори сега го ужасява.
На тръгване видях сълза да натежава
в очите му. Тъй мил е той! И при това
не му разказах аз в неделя, че вървя
след нас един младеж... И ти видя го даже.

БЕРАРД

Притрябвало му е за туй да се разкаже!
Баща ти е чудак! И даже малко див!
О, мигар мразиш ти младежа тъй красив?

БЛАНШ

Аз? Да го мразя? Не! Бих казала обратно.
Не виждам вече аз тук нищо по-приятно
след разговора мил на нашите очи.
Все той ми е в ума! По всичко си личи,
че му подхождам аз. И с тази мисъл свиквам...
Поставям го дори над всички. И обиквам
във него храбростта! Тъй горд е той и мил!
Представям си на кон как би се извисил!

БЕРАРД

Бездруго е блестящ!

(Отива близо до Краля.)

Той ѝ дава шепя жълтици, които тя пъхва в джоба си.

БЛАНШ

Такъв човек намирам...

БЕРАРД *(протяга ръка към Краля, който продължава да сипе в нея злато)*

За превъзходен.

БЛАНШ

Да. В очите му съзирам
великодушие.

БЕРАРД

И щедрост!

При всяка нова дума госпожа Берард протяга ръката си, която Кралят отново напълва със златни монети.

БЛАНШ

Смел и млад!

БЕРАРД *(без да се отказва от своята хитрост)*

Величествен!

БЛАНШ

При туй — добър!

БЕРАРД *(протяга ръка)*

И мил!

БЛАНШ

Сърцат!

БЕРАРД (*протяга ръка*)
Великолепен!

БЛАНШ (*с въздишка*)
Да.

БЕРАРД (*при всяка нова дума протяга отново ръка*)
По външност несравним е!
А чело! Нос! Очи!

КРАЛЯТ (*настрана*)
О, господи, спаси ме!
Със своите хвалби ограби ме завчас.

БЛАНШ
Обичам тъй... все тъй ми говори!

БЕРАРД
Знам аз.

КРАЛЯТ (*настрана*)
Да. Масло в огъня!

БЕРАРД
Тъй мил е, честно слово!
Великодушен, смел...

КРАЛЯТ (*изпразва джобовете си*)
Брей! Почва пак отново.

БЕРАРД (*продължава*)
Навярно е сеньор. Облечен с вкус голям.
На ръкавицата със златен монограм.

(*Протяга ръка.*)

Кралят ѝ прави знак, че няма нищо повече.

БЛАНШ

Не искам ни сеньор, ни принц. А непорочен,
добър студент, новак. И беден междувпрочем.
Такъв е по-добър.

БЕРАРД

Да, може и това,
щом тъй желаеш ти.

(Настрана.)

Моминската глава
е тъй разбъркана. Виж вкус! Опасно нещо!

(Опитва се пак да протегне ръка към Краля.)

А този млад човек ви люби най-горещо...

Кралят не ѝ дава.

(Настрана.)

Пресъхна. Без пари — ни думичка от мен.

БЛАНШ *(все още не вижда Краля)*

Защо се бавиш ти, щастлив неделен ден?
Не го ли видя — скръб душата ми изпитва.
О! Помня онзи ден: по време на молитва
той приближи към мен — сърцето ми заби!
Размислям ден и ноц! Вгълбен е може би
във любовта към мен. И даже вярвам страстно,
че моето лице той вижда ежечасно.

Да. Той е мил! Това се вижда отстрани.
Да, няма склонност той към другите жени.
Не търси веселби... забави за душата —
за мен си мисли той.

БЕРАРД (*с последно усилие, протягайки ръка към Краля*)
Залагам си главата!

КРАЛЯТ (*снема пръстена си и ѝ го подава*)
Е, за главата ти този пръстен.

БЛАНШ

През деня
си мисля често аз и моля се в съня
да се яви пред мен.

Кралят излиза от своето скривалище и застава на колене пред нея.

(Тя гледа в обратната посока.)

И аз да му се вричам:
доволен и щастлив бъди! Аз теб...

(Обръща се. Вижда Краля, стоящ на колене, и се вкаменява.)

КРАЛЯТ (*протяга ръце*)

... обичам!

Но довърши! Кажй това... за любовта.
Ах, тъй ще прозвучи то в твоята уста!

БЛАНШ (*изплашена, търси с очи госпожа Берард, която е
изчезнала*)

Берард! Къде си ти? О, боже, никой няма!
Да. Никой!

КРАЛЯТ *(на колене)*

Не! Цял свят, защото тук сме двама.

БЛАНШ *(трепери)*

Отгдете дойдохте тук?

КРАЛЯТ

Дали от рай... от ад,
дали съм сатана или пък ангел свят —
обичам те!

БЛАНШ

Небе! Над мене се смилете!
О, ще ви видят тук! Веднага си идете!

КРАЛЯТ

Но как? Когато аз трептяща те държа?
На мен принадлежиш! И аз принадлежа
на теб! Ти каза...

БЛАНШ *(смутена)*

Той ме слушал!

КРАЛЯТ

Без съмнение,
аз слушах, скрит, едно небесно песнопение.

БЛАНШ *(умолява)*

Ах, всичко казахте! И повече не ща!
Излезте!

КРАЛЯТ

Две съдби съедини нощта.
Звездата ни сега в небето двойна свети.
Пробудих твоето сърце за чувства свети.
От бога съм избран, за да отключа аз
за любовта у теб — очи, душа и глас.

Погледай! Любовта е слънце за душата!
От тази нежна страст не се ли чувстваш сгрята?
Да имаш трон, дарен и грабнат от смъртта,
и чест, която в бой добива храбростта,
да имаш име днес, имение безценно,
да бъдеш даже крал... да, всичко туй е тленно.
Да! Всичко в този свят отлита в пропастта.
Но вечно е едно, и свято — любовта!
Пред тебе щастие любимият полага,
А тъй свенливо то те чакаше на прага.
Животът — туй е цвят, а любовта — нектар.
На гълъбицата дошъл орел другар.
Трептяща грация, опряна върху Сила^[1],
и твоята ръка във мойта — кротка, мила!...
Обичай ме!

(Мъчи се да я прегърне.)

Тя се съпротивява.

БЛАНШ

Не! Не!

Той я притиска в ръцете си и я целува.

БЕРАРД *(в дъното, на терасата, настрани)*

Върви към хубав край!

КРАЛЯТ

Успех!

(Високо.)

Кажы, че ти ме любиш?

БЕРАРД (*в дъното, настрана*)

Негодяй!

КРАЛЯТ

Бланш! Повтори ми го.

БЛАНШ (*навежда очи*)

Та то е тъй понятно,
сам чухте.

КРАЛЯТ (*отново радостно я прегръща*)

Щастие!

БЛАНШ

Загивам безвъзвратно!

КРАЛЯТ

Щастлива с мен!

БЛАНШ (*изтръгва се от обятията му*)

Но как ви казват, боже мой!

БЕРАРД (*в дъното, настрана*)

Е, вече време е да знае кой е той...

БЛАНШ

Нали поне не сте сеньор, нито велможа?

Баща ми се бои от тях.

КРАЛЯТ

Не съм. О, боже!

Наричам се...

(Старае се да измисли.)

Гоше Майе. Студент. Не друг.

Бедняк...

БЕРАРД (*която в този момент брой получените пари*)
Лъжец ли е?

*На улицата се появяват Дьо Пиен и Дьо Пардаян, загърнати в плащове и с потулени фенери
в ръка.*

ДЪО ПИЕН (*тихо на Пардаян*)
Тук, рицарю, е, тук!

БЕРАРД (*бързо слиза от терасата, тихо*)
Дочувам стъпки аз...

БЛАНШ (*уплашена*)
Баща ми! Ах, вървете!
Вървете!

КРАЛЯТ
Ех, защо не си ми във ръцете!
Ти, който тук се вреш!

БЛАНШ (*на госпожа Берард*)
Иди го изпрати
отзад през кея.

КРАЛЯТ (*на Блани*)
Как? Да те оставя! Ти
ще ме обичаш ли?

БЛАНШ
А вие?

КРАЛЯТ
До смъртта си.

БЛАНШ

Ще ме излъжете! Щом лъжа тъй баща си.

КРАЛЯТ

Дай да целуна пак прекрасните очи.

БЕРАРД (*настрана*)

Опасен целувач! По всичко си личи.

БЛАНШ (*слабо се съпротивява*)

Не! Не!

Кралят я целува, след това влиза в къщата заедно с госпожа Берард, Блани гледа известно време към вратата, през която те са влезли; след това също се прибира. През това време улицата се е изпълнила с въоръжени придворни с маски и плащове. Към Дьо Пиен и Дьо Пардайан един след друг се присъединяват Дьо Горд, Дьо Косе, Дьо Моншеню, Дьо Брион, Дьо Монморанси, Клеман Маро. Нощта е много тъмна. Тайният фенер на заговор пиците е покрит. Те си разменят скришом знаци, като сочат къщата на Блани. След тях върви лакей, натоварен със стълба.

---

[1] *Третяца грация, опряна върху Сила...* — Според католическата догматика главните християнски добродетели са; Сила, Вяра, Надежда и Милосърдие. ↑

СЦЕНА ПЕТА

Придворните, после Трибуле, после Блани. Блани се появява отново — излиза от вратата на терасата, държейки факел, който озарява лицето ѝ.

БЛАНШ *(на терасата)*

Гоше Майе! Полагам аз печата
на твойто име в мен!

ДЪО ПИЕН

Това е тя самата!

ДЪО ПАРДАЙАН

Да видим.

ДЪО ГОРД *(презрително)*

Хубава еснафка!

(На Дьо Пиен.)

Извини,
но имаш склонност ти към простите жени!

През това време Блани се обръща, така че придворните могат да я видят.

ДЪО ПИЕН *(на Дьо Горд)*

Как ти се вижда тя?

МАРО

Простачката я бива.

ДЪО ГОРД

Това е ангел! Тъй изящна и красива!

ДЪО ПАРДАЙАН
Какво? Любовница на Трибуле? Смешник!
И скрит!

ДЪО ГОРД
Подлец!

МАРО
Цветът се пада на грозник!
О, този Юпитер! Тъй расите преплита.

Блани се прибира. Вижда се светлина само на един прозорец.

ДЪО ПИЕН
Да почнем, господа, че времето отлита!
Нали на Трибуле решихме да мъстим?
И тъй, сега сме тук, навреме, до един.
Да вдигнем стълбата. Зидът да изкачиме.
Любовницата му прекрасна да плениме —
и право в Лувъра! Събуден сутринта,
я вижда кралят как стои пред него тя.

ДЪО КОСЕ
Ще я обсеби. Той съвсем не си играе!

МАРО
О! Дяволът чалъм за всяко нещо знае.

ДЪО ПИЕН
На работа!

ДЪО ГОРД
Това е всъщност кралска чест.

Влиза Трибуле.

ТРИБУЛЕ (*замислен, в дъното*)
Завръщам се... Защо? Не знам самия аз.

ДЪО КОСЕ (*на придворните*)
Добре ли е това, че кралят с чувства леки
без избор се стреми към дамата на всеки?
Ако посегнем с вас към кралската му чест,
какво би казал той?

ТРИБУЛЕ (*прави няколко стъпки*)
Смутен съм нещо днес!
Старикът ме прокле! О, мисъл неспокойна!

Ноцта е толкова тъмна, че той не вижда край себе си Дьо Горд и се блъсва в него.

Кой ходи?

ДЪО ГОРД (*отдръпва се изплашен; тихо на придворните*)
Трибуле!

ДЪО КОСЕ (*тихо*)
Победата е двойна!
Предател! Смърт!

ДЪО ПИЕН
Не!

ДЪО КОСЕ
Той е в нашите ръце.

ДЪО ПИЕН
Но утре кой ще ни размива от сърце?

ДЪО ГОРД
Нима е смешно туй — смешник да се убие?

ДЪО КОСЕ
Той пречи.

МАРО
Думата ми отстъпете вие.
Ще свърша всичко сам.

ТРИБУЛЕ (*стои нащрек, наострил слух*)
Не чувам ли мълвеж?

МАРО (*приближава се*)
Ей, шут!

ТРИБУЛЕ
Кой ходи там?

МАРО
Аз.
Сега ще разбереш.

ТРИБУЛЕ
Кой си ти?

МАРО
Маро.

ТРИБУЛЕ
Не мога да те зърна!

МАРО
Сам дяволът нощта в мастилница превърна.

ТРИБУЛЕ
А ти защо си тук?

МАРО

Забравил си съвсем...
Жената на Косе нали ще отвлечем?

ТРИБУЛЕ (*въздиша*)
Отлично!

ДЪО КОСЕ (*настрана*)
Бих строшил краката му накрая!

ТРИБУЛЕ (*на Маро*)
Но как ще влезете във спалната й стая?

МАРО (*тихо на Косе*)
Я дайте своя ключ!

Дъо Косе му дава своя ключ, който той от своя страна подава на Трибуле.

Дръж! Този ключ пипни.
Тук гербът на Косе е врязан отстрани.

ТРИБУЛЕ (*опипва ключа*)
Трион с три плавници.

(Настрана.)

Глупак съм аз на pewno!

(Посочва стената вляво.)

Косе живее там. Все мисля нещо черно...

(На Маро, като му подава ключа.)

Жената на Косе? Ха! Хубава шега!

МАРО
Дойдохме с маски.

ТРИБУЛЕ
Дай ми маска.

Маро му слага маска и прибавя върху маската превръзка, която завързва над очите и ушите му.

А сега?

МАРО
Подкрепяй стълбата.

Придворните опират стълбата до стената на терасата. Маро завежда Трибуле, когото кара да я поддържа.

ТРИБУЛЕ (държи стълбата)
Не виждам нищо. Чакай!
Достатъчно ли сте?

МАРО
Да, много гъст е мрака!

(На останалите, като се смее.)

С превръзката си той е глух и сляп така,
че можеш да крещиш, да тропаш със крака.

Придворните се изкачват по стълбата, изкъртват вратата на горния етаж. Влизат в къщата. След това единият от тях отново се спуска в двора и отваря вратата към улицата; после в двора се появяват останалите и изнасят Блани през вратата. Тя е полюблена, със завързана уста; опитва се да се освободи.

БЛАНШ (с разбъркани коси, отдалечавайки се)

На помощ! Татко! Ах! Спасете ме!

ГЛАСОВЕТЕ (*на отдалечаващите се придворни*)
Победа!

Изчезват заедно с Блани.

ТРИБУЛЕ (*сам, до стълбата*)
Попаднах в ада. Тук не може да се гледа!
Не са ли свършили? О, гавра! Как можах...

(Изоставя стълбата. Посяга към маската и докосва превръзката)

Със вързани очи!...

(Изтръгва едновременно превръзката и маската си. При светлината на забравения фенер той вижда, че нещо се белее на земята. Вдига го и познава воала на дъщеря си. Обръща се — стълбата е подпряна на неговата тераса и вратата на къщата му е отворена. Втурва се с всички сили и след миг се връща, влачейки госпожа Берард, полуоблечена, със завързана уста. Гледа я в отчаяние, скубе от мъка косите си и издава несвързани вопли. Най-последно си възвръща гласа.)

Проклятието! Ах!

(Пада в безсъзнание.)

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

КРАЛЯТ

Преддверие пред стаята на Краля в Лувър. Позлатената мебел, тапицерията и гравюрите са в стила на Възраждането. На преден план маса, фотьойл, сгъваем стол. В дъното — голяма позлатена врата. Вляво е вратата за спалнята на краля, закрыта с тежка завеса. Вдясно — открит бюфет със златни и емайлирани съдове. Вратата в дъното извежда към парка.

СЦЕНА ПЪРВА

Придворни.

ДЪО ГОРД

Да сложим вече край на нашто приключение.

ДЪО ПАРДАЙАН

Не трябва Трибуле и в своето съмнение да разбере, че тук доведена е тя.

ДЪО КОСЕ

Да търси своята метреса!... Но в нощта ако пазачите все пак са ни видели...

ДЪО МОНШЕНЮ

Не, всички пажове наредба са приели да казват, че не е тук влизала жена!

ДЪО ПАРДАЙАН

И мой хитрец-лакей изпратих — с вещина да замъгли това. Пред хората на шута да съчини една история нечута — уж късно вечерта един бандитски сбор замъкнал бил жена в хотела „Отъфор“.

ДЪО КОСЕ

От Лувър тази вест далеч го отклонява.

ДЪО ГОРД

Превръзката така съвсем го заслепява.

МАРО

Изпратих писъмце на шута сутринта:

(Изважда лист хартия, чете.)

„Откраднах твоята любовница! И тя
в чужбина, Трибуле, ще дойде — да се знае —
със мен.“

ДЪО ГОРД
Подписано?

МАРО

„Жан дьо Нивел“. Това е.

Смехът става двойно по-силен.

ДЪО ПАРДАЙАН
О, как ще търси той!

ДЪО КОСЕ

Да можех да съзря
нещастника! Със гняв след нашата игра
ще стиска той зъби, юмруци ще запраща.
Дългът си закъснял така за ден изплаща!

*Страничната врата се отваря. Влиза Кралят и разкошен сутрешен халат, придружен от
Дьо Пиен. Всички придворни застават в редица и свалят шапки. Кралят и Дьо Пиен гръмко се
смеят.*

КРАЛЯТ (*посочва вратата в дъното*)
Тя — там?

ДЪО ПИЕН
Метресата на шута!

КРАЛЯТ

И без труд

метресата съм аз отнел на моя шут!?

ДЪО ПИЕН
Или жената?

КРАЛЯТ
О! Жена! Дете! Чудесно!
Че бил семеен той, не беше ми известно...

ДЪО ПИЕН
Да влезе ли?

КРАЛЯТ
О, да!

Дъо Пиен излиза и се връща след миг, подкрепяйки Блани, забулена с воал и цялата трепереща. Кралят се отпуска нехайно в своя фотьойл.

ДЪО ПИЕН (на Блани)
Красавице, ела!
О, да трепериш ти по-късно би могла!
Пред теб е кралят.

БЛАНШ (все още под воала)
Как! Младежът ли? О, боже!

(Пада на колене пред Краля.)

Чувайки гласа на Блани, Кралят се сепва и дава знак на присъстващите да излязат.

СЦЕНА ВТОРА

Кралят, Бланш.

Кралят, останал сам с Бланш, повдига воала, който скрива лицето ѝ.

КРАЛЯТ
Ах, Бланш!

БЛАНШ
Гоше Майе!

КРАЛЯТ (*високо се смее*)
Не, честна дума! Може
и грешка да е туй нарочно — аз
съм очарован! Бланш! Любов! И моя страст!
Ела при мен!

БЛАНШ (*отстъпва назад*)
О, сир, пуснете ме! Пуснете!
Как бих сега на вас говорила, кажете!
Сеньор Гоше Майе. Ах, не сеньор, а крал...

(Отново пада на колене.)

О! Който и да сте, смилете се... от жал.

КРАЛЯТ
Да се смия над теб? Но тъй те обожавам!
Възторга на Гоше аз, кралят, потвърждавам.
Обичаш ме. И аз. За нас е светъл ден!
Днес кралят не стои над влюбения в мен.
За прост човек ме взе — за писар, за духовник,

но случаят решил да съм по-висш любовник.
Че аз съм крал — това съвсем не е мотив
да се страхуваш ти от мен. Какво съм крив,
че аз не съм селяк? Та има ли значение?

БЛАНШ (*настрана*)

Да бях умряла! Той се смее със презрение!

КРАЛЯТ (*смее се още по-силно*)

Турнири, празници и танци, и игри,
любовен разговор в дълбоките гори,
сто удоволствия, от мрака окрилени,
са твоят бъдеще и моето сближени.
Да бъдем в любовта като жена и мъж.
След време старостта ще дойде изведнъж
и в нашия живот — плащ, изподран от дните,
по-рядко ще блестят на любовта звездите.
Без тези бисери е той като парцал!

(Продължава да се смее.)

Над тези мисли аз най-често съм седял.
И ето мъдростта: към бога — уважение,
а щастие за нас, любов и угощение!

БЛАНШ (*поразена отстъпва*)

Отлитнали мечти! Не, ти си друг пред мен.

КРАЛЯТ

Нима ти мислеше, че съм хлапак смутен?
От тези хапльовци, без пламък във душите
така уверени, че падат в плен жените —
достатъчно е те да се явят пред тях
с привидно скромнен вид, с въздишки или страх.

БЛАНШ (*отблъсква го*)

Нещастница съм аз!

КРАЛЯТ

О, ти не ме познаваш!

Та аз съм Франция, достойно оглавяващ
сега петнадесетмилионния народ.

Да! Аз съм кралят! Мой е пищният живот!

И този господар ти, само ти ще съдиш!

Бланш! Крал съм аз! А ти кралица тук ще бъдеш!

БЛАНШ

А вашата жена?

КРАЛЯТ (*смее се*)

Наивна си дори.

Кралицата не е метреса, разбери!

БЛАНШ

Метреса? Аз на вас? О, не! Позор!

КРАЛЯТ

Студена!

БЛАНШ

На татко аз съм, сир, от бога отредена!

КРАЛЯТ

Баща ти! Моят шут! Смешникът — той е мой!

Да, моят Трибуле! Каквото иска той,

го искам всъщност аз. Това е тъй.

БЛАНШ (*горчиво плаче, като обхваща главата си с ръце*)

Горкият!

Нима е ваш света?

(*Тя ридает.*)

Кралят се хвърля в краката ѝ, за да я утеша.

КРАЛЯТ *(ласкаво)*

Бланш! Искам да изтрия
сълзите ти, ела!

БЛАНШ *(отблъсква го)*

Не! Даже да умра...

КРАЛЯТ *(нежно)*

Че ме обичаш — пак кажи, бъди добра!

БЛАНШ

О, свършено е!

КРАЛЯТ

Да. Обидих те неволно.
Но не плачи като отхвърлена — тъй болно!
Ах, да изпълвам аз очите ти с тъга!
По-скоро да умра бих предпочел сега,
дори бих предпочел във моите владения
да мислят, че съм крал без рицарски вълнения!
Да, крал, разплакал днес една жена! Каква
постъпка! О!

БЛАНШ *(объркана и ридаеща)*

Нали закачка е това?
Ако сте крал — баща аз имам, който плаче.
Пратете ме дома със вашите пазачи
при татко. До Косе живея близо аз.
Сам знаете. Но кой сте вие? Губя свят!
Как ме отвлякоха! Как викаха безпътно!
За мен е всичко сън. В главата ми е мътно.

(Плаче.)

Обичах ви, сега пред вас със страх стоя,
не зная вече...

(Отстъпва ужасена.)

Сир! От краля се боя!

КРАЛЯТ *(опитва се да я прегърне)*
Защо?

БЛАНШ *(отблъсква го)*
Пуснете ме!

КРАЛЯТ *(бори се с нея)*
Поне за опрощение
една целувка!

БЛАНШ *(мъчи се да се освободи)*
Не!

КРАЛЯТ *(смее се, настрана)*
Да! Странна без съмнение!

БЛАНШ *(изплъзва се от ръцете му)*
Не! Ето тук врата...

(Забелязва вратата за спалнята на краля отворена, затичва се натам и я блъсва силно след себе си.)

КРАЛЯТ *(откопчава от колана си малък златен ключ)*
Но ключа аз прибрах.

МАРО *(от известно време наблюдава от вратата в дъното. Смее се)*
Изкупва в спалнята на краля своя грях.
Горката!

(Вика Дьо Горд.)

Графе!

СЦЕНА ТРЕТА

Маро, после придворните, после Трибуле.

ДЪО ГОРД (*на Маро*)

Е, да влезем ли, за бога?

МАРО

Отмъкна я лъвът във своята бърлога.

ДЪО ПАРДАЙАН (*скача от радост*)

О! Беден Трибуле!

ДЪО ПИЕН (*който е останал на вратата, съсредоточено гледа навън*)

Шт! Той е.

ДЪО ГОРД (*на придворните*)

Тишина!

Да се покажем тук в най-мила светлина.

МАРО

Той може само мен единствено да клъвне.

Нали говори с мен.

ДЪО ПИЕН

Да бъдем хладнокръвни.

Влиза Трибуле. Нищо в него не изглежда променено. Той е с обичайния си костюм и обичайното си безразличие на шут. Само че е много бледен.

ДЪО ПИЕН (*дава си вид, че продължава започнат разговор, намигвайки с очи на по-младите придворни, които едва сдържат смеха си, като виждат Трибуле*)

Ей, здрасти, Трибуле! — Тогава ред по ред
роди се песента във форма на куплет.
Бурбон, видял Марсилия

(пее)

попитал своя стан:
— Къде да търсим милия
и славен капитан?

ТРИБУЛЕ (*продължава песента*)
До връх Куломб пътували
с измъчено лице.
Качили се, студували
и духали в ръце.

Иронични смехове и аплодисменти.

ВСИЧКИ
Отлично!

ТРИБУЛЕ (*излиза бавно на авансцената, настрана*)
Где е тя?

(Отново тананика.)

Качили се, студували
и духали в ръце.

ДЪО ГОРД (*ръкопляска му*)
Ей, браво, Трибуле!

ТРИБУЛЕ (*разглежда смеещите се край него лица, настрана*)
Участвували са те! Познавам...

ДЪО КОСЕ (*удря по рамото Трибуле, с груб смях*)

Не е зле

да кажеш нещо, шут!

ТРИБУЛЕ (*на останалите, като сочи Дъо Косе*)

Как жалко той се смее!

(Подражава гласа на Дъо Косе.)

Да кажеш нещо, шут!

ДЪО КОСЕ (*продължава да се смее*)

Най-новото кое е?

ТРИБУЛЕ (*измерва го от главата до краката*)

Че щом се правите на много духовит,
добивате дори и по-отблъскващ вид.

През първата част на тази сцена Трибуле има вид на човек, който наблюдава, търси, проучва. По-скоро погледът му изразява това безпокойство. От време на време, когато мисли, че не го гледат, той премества някой стол или натиска дръжката на някоя врата, за да провери дали е затворена. Но разговаря с всички както винаги с подигравателен и непринуден тон. Придворните от своя страна се подсмивват помежду си и си разменят знаци, говорейки едновременно за различни неща.

Къде я крият те?... Запитам ли — ей богу,
ще ме удавят в смях!

(Пристъпва с весел вид към Маро.)

Маро, щастлив съм много!

Ти хрема май не си получил през нощта.

МАРО (*преструва се на изненадан*)

През тази нощ?

ТРИБУЛЕ (*намизва му, съучастнически*)
Каква разходка? Красота!

МАРО
Какво? Разходка?

ТРИБУЛЕ (*поклаща глава*)
Да!

МАРО (*с невинен вид*)
Когато светлината
угасна във града, аз бях завит в кревата.
Събудих се едва при изгрев-слънце аз.

ТРИБУЛЕ
Не си излизал? А! Сънувал съм тогаз!

(Забелязва върху масата носна кърпичка и се спуска към нея.)

ДЪО ПАРДАЙАН (*тихо на Дьо Пиен*)
На моята кърпичка разглежда монограма.

ТРИБУЛЕ (*подхвърля кърпичката, настрана*)
Не, не е нейна.

ДЪО ПИЕН (*на неколцина млади хора, които се смеят в дъното*)
Шт!

ТРИБУЛЕ (*настрана*)
Къде е, щом я няма?

ДЪО ПИЕН (*на Дьо Горд*)
Защо се смеете?

ДЪО ГОРД (*посочва Маро*)
Ей богу, тази чест

се пада на Маро!

ТРИБУЛЕ

Тъй радостни са днес!

ДЪО ГОРД (*на Маро, със смях*)

Я не ме гледай тъй и дръж си там езика,
че ще запратя аз на твоя гръб смешника.

ТРИБУЛЕ (*на Дьо Пиен*)

А кралят спи?

ДЪО ПИЕН

Да, спи!

ТРИБУЛЕ

Останал съм без ум —
в апартамента му не се ли чува шум?

(Тръгва към вратата.)

ДЪО ПАРДАЙАН (*задържа го*)

Не го събуждай!

ДЪО ГОРД

Чуй, виконт, каква забавна
история Маро разказва. Просто славна!
За трима души. Те се върнали от път...
Кой знае откъде... И сварили да спят
жените си, но не сами, а с други...

МАРО

Скрити?

Да, развален морал! Такива ни са дните!

ДЪО КОСЕ

Жени! Изменници!

ТРИБУЛЕ (*на Дьо Косе*)
Внимавайте!

ДЪО КОСЕ
Защо?

ТРИБУЛЕ
Пазете се!

ДЪО КОСЕ
Защо?

ТРИБУЛЕ
Че виждам нещо, то
на вашето ухо, Косе, виси удобно.

ДЪО КОСЕ
Какво? Какво?

ТРИБУЛЕ (*с открит подигравка*)
Едно събитие подобно!

ДЪО КОСЕ (*заканва му се, гневно*)
Хм!

ТРИБУЛЕ
Вижте този звяр забавен срещу мен!
Издава рев такъв, щом той е разярен!

(*Подражава гласа на Косе.*)

Хм!

Общ смях. Влиза Придворен от свитата на кралицата.

ДЪО ПИЕН
Водрагон, кажи!

ПРИДВОРНИЯТ
Кралицата нарежда
да викна краля ни. По спешност е, изглежда.

Дъо Пиен му прави знак, че е невъзможно. Придворният настоява.

Нали мадам Брезе я няма, господа?

ДЪО ПИЕН (*нетърпеливо*)
Той спи.

ПРИДВОРНИЯТ
Че преди миг във вашата среда
бе той.

ДЪО ПИЕН (*все по-разгневен, прави знаци на Придворния, които той не разбира и които Трибуле внимателно наблюдава*)
На лов е.

ПРИДВОРНИЯТ
Как? Нима той сам замина,
без ни един кучкар? Та ловната дружина
е тук.

ДЪО ПИЕН (*настрана*)
О, дявол!

(В очите на Придворния, гневно.)

Той не иска никой друг
да вижда днес, сеньор! Това е.

ТРИБУЛЕ (*внезапно с гръмък глас*)

Тя е тук!

Да, с краля е!

Придворните са поразени.

ДЪО ГОРД

Какво му става? Той бълнува?

Тя!?

ТРИБУЛЕ

Знаете коя всъщност ме вълнува.

Да. Проста работа: „Върви си у дома!“

Но вие тук — Косе, Пиен и Сатана,

Брион, Монморанси, не вдигнахте ли снощи

от моя дом една жена? Мълчите още?

Сеньор Дьо Пардаян, там бяхте през нощта!

Ще си я върна аз отново! Тук е тя!

ДЪО ПИЕН (*смее се*)

С любовницата си загубил и ума си.

Търси я другаде!

ТРИБУЛЕ (*настръхнал*)

Аз търся дъщеря си!

ВСИЧКИ

О, дъщеря!

Общо изумление.

ТРИБУЛЕ (*скръства ръце на гърдите си*)

Да-да! И никак не съм луд!

Мълчите? Смейте се! Или не може шут

да бъде и баща на дъщеря любима?

И господар, и вълк семейство също има!

Защо да нямам аз? Но стига! Без слова!

(Със страшен глас.)

Шегувате се, знам. Но свършвайте с това!
Аз искам своето дете! Ах, как беснеят,
шушукат си за туй и даже ми се смеят.
Но плюя върху тях... Как тържествуват те!
Сеньори, търся тук аз своето дете!

(Спуска се към вратата.)

О, там е!

Всички придворни застават пред вратата и му преграждат пътя.

МАРО

Лудостта към ярост го отнася.

Трибуле *(отстъпва, в отчаяние)*

Придворни! Сатани! Ах, прокълнатата раса!
Отнели са ми те детето! Мойта чест!
В очите им една жена е нищо днес!
Щом кралят ни е крал, приел живот развратен,
с готовност и без жал сеньорът непохватен
жена си би му дал... Девича чест? О, не!
Това е празен лукс, ненужен тук поне.
Жената е имот — имение по-точно,
която плаща дан на краля, и то срочно.
Принася полза тя — като внезапен дъжд,
и даже орден е върху врата на мъж,
цял куп блага, растящ минута след минута...

(Гледа ги право в очите.)

Кон между вас сега би казал — лъже шута?
Нали е истина? Да, всеки тук без жал

(минава от един на друг)

веднага би продал, ако не е продал,
за име и за пост, за титла благородна

(на Дьо Брион)

жена си!

(На Дьо Горд.)

Ти — сестра!

(На младия Дьо Пардаян.)

А ти — и майка родна!

ЕДИН ОТ ПАЖОВЕТЕ *(налива си чаша вино, пие, напявайки)*
Бурбон, видял Марсилия,
попитал своя стан:
— Къде да търсим милия...

ТРИБУЛЕ *(обръща се)*
Да знам какво дрънчиш — в нахалната уста
ще счупя чашата ведно със песента.

(Към всички.)

Кой би повярвал? О, испанските херцози —
Вермандоа, на Карл Велики внук, и този,

Брион, внук на херцог Милански, Пардаян,
след тях един Пиен, един Горд-Симиан,
един Монморанси, все имена могъщи,
детето да крадат на клет човек от къщи.
Не подобава туй на родове-слънца!
Зад тези гербове — най-низките сърца!
Не сте от тях! Не сте! Сред свирки и скандали
с придворните слуги са майките ви спали!
От тази смес сте. Да!

ДЪО ГОРД

Ей, шут!

ТРИБУЛЕ

И колко днес
ви даде този крал — да купи мойта чест?
Плати ли ви, кажете!

(Скубе косите си.)

Аз имам нея само.
И ако исках — тя е млада, пречка няма, —
той би платил на мен.

(Оглежда всички.)

Или пък този крал
си е въобразил, че нещо би ми дал?
Но може ли и мен да стори благороден?
И строен, и красив, на другите подобен?
Ад! Всичко той ми взе! И вашата игра
как подло се скрои, как гнусно разигра?
Мерзавци! Подлеци! Безсъвестни бандити!
Злодеи и крадци! Убийци на жените!
Сеньори! Искам си момичето. За мен
е нужно! Още ли ще го държите в плен?

О! Вижте таз ръка — тя не е знаменита,
ръка на прост човек, селяк, с бразди покрита.
За веселяци тя съвсем не е беда,
тя няма шпага, но е с нокти, господата!
Предълго чаках аз! Детето ми е нужно!
Ей, отворете ми вратата!

(Отново се спуска разярен към вратата, препречена сега от всички придворни. Бори се известно време, след това отива на авансцената и пада на колене запъхтян, останал без сили.)

Всички дружно
срещу един! Добре!

(Облян в сълзи.)

Аз моля насълзен.

(Към Маро.)

Маро, ти неведнъж си се шегувал с мен.
И ако си с душа и мислене свободно
и под ливреята таиш сърце народно,
кажи, къде е тя? О, тя е тук, нали?
Не можем ли със теб — спокойно помисли! —
да бъдем срещу тях единни, като братя?
Та само ти си тук единствен с ум в главата.
Мой мил Маро! Мълчиш...

(Пълзи на колене към придворните.)

Пълзя... Дори така
аз моля прошка днес в самите ви крака.
Не съм добре... Над мен се съжалете вие!
Понесъл бих друг път аз ваште дяволии.

Но често случва се — поискам да вървя
и нещо ме скове. Мълчал съм за това.
Да. Често лоши дни човек в живота има.
Аз бях придворен шут от не една година.
За милост моля! Аз съм гърбав и болнав.
Играчката си тъй не счупвайте със гняв.
На този Трибуле се смяхте дни и ноци.
Наистина не знам какво да кажа още...
О, мойта дъщеря върнете! Тук е тя.
Не я ли криете зад кралската врата?
Съкровището ми! Добри сеньори! Моля!
Какво да правя аз без нея? Нямам воля.
И моята съдба е вече черен ад.
Единствен дар бе тя за мен на тоя свят!

Всички продължават да мълчат.

(Той се изправя в отчаяние.)

Мълчание и смях! Това сте всъщност вие.
С наслада гледате как клетникът се бие
в гърдите, скубейки коси обезумял.
Една нощ още, и съвсем бих побелял!

Вратата на кралската спалня се отваря внезапно. Оттам излиза Бланш, обезумяла, с помрачен поглед; дрехите ѝ са в безпорядък; с отчаян вид се хвърля в обятията на баща си.

БЛАНШ
Ах! Татко!

ТРИБУЛЕ (*притиска я в обятията си*)
Дъще! О, детето ми! Да, то е!
Ах, господо!

(Задушен от ридание и нервен смях.)

Това бе всъщност всичко мое!
Без нея моя дом е в траур. Ангел скъп!
Сеньори, мисля си, в една такава скръб
за тези стонове аз имам основание!
Това дете, това тъй прелестно създание!
Погледнеш ли го ти, и ставаш по-добър!
Не се изгубва то без викове до смърт!

(На Блани.)

От нищо не се бой. Туй бе шега, ей богу!
Да се посмеят... Да, изплашиха те много!
Видяха моята любов към теб, дете,
и по-нататък, знам, ще ни оставят те.

(Към придворните.)

Нали?

(На Блани, прегръща я.)

Щастлив съм аз, че виждам теб отново.
Сърцето ми трепти, щастлив съм, честно слово,
уж плачех, а сега и смях ми идва чак.
Изгубих те за миг, за да те срещна пак.

(Гледа я с безпокойство.)

Ти плачеш? Но защо?

БЛАНШ *(скрива в длани почервенялото си и разплакано лице)*

О, боже, как сме клети!

Срам!

ТРИБУЛЕ
Нещо каза ли?

БЛАНШ (*скрива лицето си на гърдите му*)
Не мога пред мъжете!
На вас бих казала...

ТРИБУЛЕ (*треперещ от гняв, се обръща към кралската врата*)
И нея! Ах, циник!

БЛАНШ (*пада с ридание в нозете му*)
Да бъда само с вас...

ТРИБУЛЕ (*прави три крачки и прогонва с жест озадачените придворни*)

Навън! Ако след миг
и кралят мине тук — о, нека се опита!...

(На Дьо Вермандоа.)

Кажете му, нали сте в неговата свита,
да не минава той насам, че аз съм тук!

ДЪО ПИЕН
Побъркан шут! Не съм видял подобен друг.

ДЪО ГОРД (*прави му знак да излязат*)
На луди и деца не се и възразява.
И даже трябва те да се щадят!

Излизат.

ТРИБУЛЕ (*сяда във фотьюйла на Краля и повдига дъщеря си от пода; с мрачен и спокоен глас*)

Разправяй!

За всичко ми кажи!

(Обръща се и като вижда, че Дьо Косе е останал, надига се и му посочва вратата.)

Не ме ли чухте там?

ДЪО КОСЕ *(отдръпва се, покорен от властния тон на шута)*
Нахални шутове! От нищо нямам срам!

(Излиза.)

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Трибуле, Бланш.

ТРИБУЛЕ (*мрачно*)
Е, говори сега!

БЛАНШ (*с наведени очи, прекъсвана от ридания*)
Той влезе вчера тайно
вкъщи... Боже мой! Срамувам се безкрайно!

(Плаче, закрива с ръце лицето си.)

Трибуле я притиска в обятията си и изтрива лицето ѝ с нежност.

Отдавна... Трябваше това да ви предам.
Той ме следеше...

(Прекъсва пак.)

Не, не трябваше оттам,
от по-далече аз ще трябва да подхвана.
Не ми говореше... Но идваше във храма.

ТРИБУЛЕ
Да! Кралят!

БЛАНШ (*продължава*)
Моя стол помръдваше тогаз,
минавайки край мен, за да го видя аз.

(Гласът ѝ все повече отслабва.)

Той вчера вкъщи бе се вмъкнал... Как — не зная.

ТРИБУЛЕ

Достатъчно! Не ми разказвай ти до края.
Отгатвам всичко аз!

(Става.)

О, скръб, какво било:
решил даzakлейми той твоето чело.
И с дъх е осквернил край тебе светлината.
На твоя чист венец откъснал е листата.
О, Бланш! Убежище на моята душа.
Ден, който тихичко ме буди след нощта.
Душа, на моята душа крила дарила.
Воал, над моя срам разгърнал чиста свила.
Подслон на прокълнат, от всички поразен.
Мил ангел, който бог забравил бе при мен.
Небе! Пропадна тя, той в тази кал я вкара.
А беше символ свят на мойта светла вяра!
Какво ще стане с мен след удара жесток?
В двореца, завладян от не един порок,
аз виждах често в мен и въвн от мен цинизъм,
прелюбодейство, зло, коварство и садизъм...
А твойта чистота преди утеха бе
за моите очи под щедрото небе.
Бях свикнал и приел съдбата си жестока,
сълзите, низостта досадна и дълбока,
болезнената чест в разбитото сърце,
презрителния смях към моето лице.
Да, всичко туй, дори смехът да се приложи,
за мен приемах аз, но не за нея, боже!
Пропаднал, исках аз за нея чист живот,
че нужен бе олтар до моя ешафод!
Олтарът е разбит! Плачи, дете сломено!

Накарах те сега да бърбриш прекалено.
Нали? Сега плачи! Тъй част от горестта
с моминските сълзи изтича без следа.
В сърцето ми прелей скръбта си до забрава.

(Размишлява.)

Бланш, чуй: щом свърша туй, което ми остава,
напускаме Париж... Измъкна ли се аз!

(Отново се замисля.)

Но този ден дали ще е обрат за нас?

(Привдига се, с гняв.)

Проклятие! Нима бих могъл да открия,
че този луд дворец от страст и бъркотия,
не на една жена честта унищожил,
промъкнал се през туй, що бог е забранил,
премахвайки едно чрез друго престъпление,
опръскал всичко с кръв и кал без угризение,
ще стигне чак до теб, която криех с дни —
пречистото чело със кал да опетни!

(Обръща се към стаята на Краля.)

А теб, крал Франсоа, за твойта горделивост
да те препъне бог — да нямаш устойчивост.
Да хлътнеш в някой гроб, отворен в твоя чест.

БЛАНШ *(вдига очи към небето, настрана)*
Не слушай, господи! Обичам го и днес!

Шум от стъпки в дъното. Във външната галерия се появява шествие от войници и придворни начело с Дьо Пиен.

ДЪО ПИЕН (*вика*)

Ей, Моншеню, вдигни решетката на входа.

Сеньор Сен Валие в Бастилията вода!

Войниците преминават по двама в дъното на сцената. Обкръженият от тях Дьо Сен Валие минавайки край вратата, спира и се обръща към стаята на Краля.

ДЪО СЕН ВАЛИЕ (*с гръмък глас*)

Понеже срам търпях от този крал навред,

а и до днес дори спасителен ответ

на клетвите ми зли светът не е изпратил —

ни гръм в небето, ни десница на приятел,

не се надявам! Той ще властва и блести!

ТРИБУЛЕ (*повдига глава, гледа го в лицето*)

Грешите, графе! Друг за вас ще отмъсти!

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

БЛАНШ

Пустинен пясъчен бряг край Сена, под „Сен Жермен“. Вдясно — мръсна къщурка, бедно наредена, с груби глинени съдове и дъбови скамейки. На горния етаж таванско помещение, където през прозореца се вижда прост одър. Пред зрителя се открива цялата вътрешност на дома — маса, камина и стръмна стълба, която води на тавана. На стената, отдясно, има врата, която се отваря навътре. Стената е грубо иззидана, с пукнатини и процепи, през които спокойно може да се види какво става вътре. На вратата тайно прозорче, закрито с решетка. Вратата отвън има навес и над него табелка на странноприемница. Останалата част на сцената се заема от равния песъчлив бряг. Отляво — стар полуразрушен парапет, под който тече Сена. В парапета е зазидана подпора на камбана. В дъното, оттатък реката, е Везинетската гора. Отдясно един завой подчертава хълма с градчето Сен Жермен и замъка в далечината.

СЦЕНА ПЪРВА

Трибуле и Блани — навън. Салтабадил — вътре. По време на тази сцена Трибуле има неспокоен и загрижен вид на човек, който се страхува, че ще му попречат, че ще го забележат и заварят неподготвен. Той често се оглежда встрани, но по-често поглежда към къщурката. Салтабадил седи до една маса в странноприемницата и си лъска колана, без да вижда какво става наоколо му.

ТРИБУЛЕ

Обичаш ли го?

БЛАНШ

Да.

ТРИБУЛЕ

А те оставих аз
да изцериш сама безумната си страст

БЛАНШ

Обичам го.

ТРИБУЛЕ

Защо? Сърце моминско, бедно!
Кажки причината!

БЛАНШ

Не зная.

ТРИБУЛЕ

Извънредно
съм изненадан!

БЛАНШ

Не. Та именно затуй
го обожавам аз. Но, скъпи татко, чуй!

Намират се мъже — живота ви спасяват,
за завист други пък с парите си ви правят,
а нямат обич... Той ме потопа във срам,
но го обичам аз! Защо — сама не знам.
И ако трябва — о, страстта ми е огромна! —
макар че всичко днес така жестоко помня:
той — тъй жесток към мен, а вие — мил баща
за него и за вас приела бих смъртта!

ТРИБУЛЕ
Прощавам ти, дете!

БЛАНШ
Той много ме обича!

ТРИБУЛЕ
Не! Глупава!

БЛАНШ
Да, да. И даже ми се врича.
И каза всичко туй с решително лице,
така че завладя той моето сърце.
А за една жена той има взор безценен!
Блестящ и храбър крал!

ТРИБУЛЕ (*избухва*)
Безчестник неизменен!
Но няма да дрънчи — дори и съгрешил! —
че безнаказано е мене огорчил.

БЛАНШ
Простихте му, нали?

ТРИБУЛЕ
Ха! И това остава!
Изчаквах времето, та клопка да направя.

БЛАНШ

От месец може би — туй казвам с трепет скрит —
той и на вас е мил?

ТРИБУЛЕ

Не. Аз си давах вид.

(С гняв.)

Ще отмъстя за теб!

БЛАНШ *(събира дланите си, умолително)*

Ах, моля за пощада!

ТРИБУЛЕ

Би ли почувствала в сърцето гняв, досада,
ако те лъже?

БЛАНШ

Той? Не, чужд е на лъжи.

ТРИБУЛЕ

А видиш ли това с очите си — кажи,
ще продължаваш ли да го обичаш още?

БЛАНШ

Не знам. Но, татко, той ме обожава. Снощи
ми каза пак...

ТРИБУЛЕ *(тъжно)*

Кога?

БЛАНШ

Но снощи вечер... Да!

ТРИБУЛЕ

Виж, ако можеш тук да видиш през зида.

(Посочва на Блани една от пукнатините в стената, тя гледа.)

БЛАНШ *(тихо)*

Един човек...

ТРИБУЛЕ *(също снишава глас)*

Постой!

Кралят, облечен като прост офицер, се появява в долното помещение на странноприемницата. Той влиза през малка врата, която вероятно извежда в някаква съседна стая.

БЛАНШ *(трепереща)*

О, татко! Бих умряла!

(По време на следващата сцена тя стои прилепена до пукнатината в стената. Гледа и слуша всичко, което става вътре, безучастна към останалото. Понякога я обхващат нервни тръпки.)

СЦЕНА ВТОРА

Същите, Кралят, после Магелона. Кралят удря Салтабадил по рамото. Той се обръща, прекъсвайки работата си.

КРАЛЯТ

Дай две неща.

САЛТАБАДИЛ

Какво?

КРАЛЯТ

Сестра си и бокала.

ТРИБУЛЕ (*отвън*)

Виж нравите му ти. Да, кралят през нощта
се вмъква често с риск в съмнителни места.

И губи ум и чест, щом вино му налива
във някой прост бордей кръчмарка похотлива.

КРАЛЯТ (*в странноприемницата, пее*)

Не вярвай на жената,

тя бързо се отмята.

Ветрецът с нея май

като с перце играй!

Салтабадил мълком донася от съседната стая бутилка и чаша и ги поставя на масата. След това два пъти чука по тавана с дръжката на дългата си шпага. При този сигнал едно хубаво младо момиче, облечено като циганка, пъргаво и засмяно слиза по стълбата. Още с неговата поява Кралят иска да го прегърне, но момичето му се измъква.

КРАЛЯТ (*на Салтабадил, който отново усърдно лъска своя кожен колан*)

Приятелю, щом ти целиш лъскавина,

колана си лъсни отвън, на хладина.

САЛТАБАДИЛ
Разбирам.

Салтабадил става, неловко се покланя на Краля и излиза, като затваря вратата. Забелязва Трибуле, отива при него с тайнствен вид. Докато те си разменят няколко думи, момичето флиртува с Краля. Блани ги наблюдава с ужас.

САЛТАБАДИЛ (*сочи с пръст към къщата, тихо*)
Той е там. Дойде ни във ръцете.
Е, да умре или...

ТРИБУЛЕ

След малко се върнете!

(Дава му знак да се отдалечи.)

Салтабадил изчезва с бавни стъпки зад стария парпет. В това време Кралят любезничи с циганката, а тя, смеейки се, го отблъсква.

МАГЕЛОНА (*която Кралят се опитва да прегърне*)
Недей!

КРАЛЯТ

Добре. Че щом те приласкал за миг,
Ти даже ме наби. „Недей“ е светъл вик.
„Недей“ е цял успех. Защо се теглиш още?
Да поговорим!

Циганката се приближава.

На, от осем дни и ноци,
откакто те видях във стария хотел —
кой? — мисля, Трибуле ме беше там завел, —
за теб мечтая аз, дори те обожавам!
Обичам само теб!

МАГЕЛОНА (*смее се*)

И други! Не забравям!
Изглеждаш ми човек с разпуснатата душа!

КРАЛЯТ (*също развеселен*)

Да, вече с не една жена до днес греша.
Чудовище съм аз!

МАГЕЛОНА

Глупак!

КРАЛЯТ

Кълна се в бога!

И на, домъкна ме тук, в своята бърлога.
Сервира ми храна с ужасен вкус и цвят,
вино, което сам приготвя твоят брат.
О, този зъл грозник! Дори се осмелява
и мутрата си с теб наравно да представя.
Но карай! Искам тук да пренощувам аз.

МАГЕЛОНА (*настрана*)

Потръгна вече...

(На Краля, който пак посяга да я прегърне.)

Не!

КРАЛЯТ

Какъв е този бяс!

МАГЕЛОНА

Бъдете мъдър!

КРАЛЯТ

Но и мъдростта е кратка!
Да се обичаме, да си похапнем сладко.

Не само аз, така е казал Соломон.

МАГЕЛОНА

Ти киснеш в механи. Не стъпваш пред амвон.

КРАЛЯТ (*с протегнати ръце*)

Но... чуй ме!

МАГЕЛОНА (*изплъзва се*)

Утре! Не!

КРАЛЯТ

Ей, ти какво говориш?

Ще блъсна масата, ако това повториш.

Красавица не би отвърнала така.

МАГЕЛОНА (*внезапно се укротява и сяда весело на масата до Краля*)

Добре! Да се сдобрим.

КРАЛЯТ (*взима ръката ѝ*)

Най-нежната ръка!

Плесница бих желал от нея вместо ласка

от друга. О, не съм свещеник с хитра маска!

МАГЕЛОНА (*с доволен вид*)

Присмивате се?

КРАЛЯТ

Не!

МАГЕЛОНА

Но аз съм грозна.

КРАЛЯТ

Не!

Блестиш с божествен чар — признай това поне.

Горя! Не знаеш ли, кралице на бандити,
че капитаните се влюбват до ушите?
Че щом красавица ни вземе за любим,
като руснаците в любовен жар пламтим.

МАГЕЛОНА

Това е някъде прочетено във книга.

КРАЛЯТ (*настрана*)

Не знам.

(*Високо.*)

Целувка!

МАГЕЛОНА

О, напили сте се! Стига!

КРАЛЯТ (*с усмивка*)

От страст!

МАГЕЛОНА

С шегите си ме вземате на смях.
Безгрижният сеньор е много весел?

КРАЛЯТ

Ах!

(*Целува я.*)

МАГЕЛОНА

Е, стига де!

КРАЛЯТ

За теб се женя!

МАГЕЛОНА (*смее се*)

Предложение?

КРАЛЯТ

Момиче за любов, за лудо възхищение!

(Взема я на коленете си и ѝ говори съвсем тихо.)

Тя се смее превзето. Бланш не може да понася повече това. Обръща се, бледа и трепереща, към неподвижния Трибуле.

ТРИБУЛЕ (*отначало я гледа мълчаливо*)

Да отмъстим, дете! Какво ще кажеш ти?

БЛАНШ (*с мъка изговаря думите, едва чуто*)

Неблагодарник! Ах, сърцето ми тупти!

Но той е без душа! О, как изневерява!

Най-страшно е, че той на нея туй разправя,

което и на мен шептя очи в очи.

(Скланя глава върху гърдите на баща си.)

Тя няма срам! И тъй е нагла!

ТРИБУЛЕ (*мрачен, с глух глас*)

Не плачи!

Мълчи! И остави да отмъстя!

БЛАНШ (*сломена*)

Правете

каквото искате.

ТРИБУЛЕ (*с дива радост*)

Благодаря!

БЛАНШ

О, спрете!

Какво замисляте?

ТРИБУЛЕ (*възбудено*)

Аз всичко съм стъкмил.

Не ме възпирай ти! Че бих се задушил!
Иди у нас. Вземи каквато искаш сума.
И мъжко облекло. И никому — ни дума.
Вземи и кон. Тръгни за град Еврьо. Аз сам
ще дойда вдругиден да те намеря там.
Уших ти облекло. В сандъка до портрета
на майка ти е то. Послушай ми съвета!
Във къщи твоя кон е оседлан. Върви!
Не се завръщай, с туй шега не си прави!
Ще стане нещо тук ужасно и тревожно.
Върви!

БЛАНШ (*скована от страх*)

Елате с мен, мой татко!

ТРИБУЛЕ

Невъзможно.

(Прегръща я и ѝ дава знак да тръгне.)

БЛАНШ

Треперя!

ТРИБУЛЕ

Вдругиден!

(Прегръща я отново.)

Блани се оттегля с несигурни крачки.

Аз нямам друг съвет!

През тази и следващата сцена в долното помещение продължава любовната игра между Краля и Магелона, които тихо си говорят и се смеят. Когато Блани се отдалечава, Трибуле отива до парпета и прави знак. Салтабадил се появява отново. Свечерява се.

СЦЕНА ТРЕТА

Трибуле, Салтабадил — отвън. Магелона, Кралят — в къщата.

ТРИБУЛЕ (*който брои злато пред Салтабадил*)
Ти дваисет пожела. Дръж десет по-напред.

(Спира в момента, когато му ги подава.)

Той тук ли ще преспи?

САЛТАБАДИЛ (*преди да отговори, оглежда небето*)
И облак се задава.

ТРИБУЛЕ (*настрана*)
Той в Лувър за спане не всякога остава.

САЛТАБАДИЛ
Та само подир час ще заплющи дъждът.
Сестра ми и дъжда във къщи ще го спрат.

ТРИБУЛЕ
В дванайсет идвам.

САЛТАБАДИЛ
Туй излишен труд е само.
Аз мога в Сена сам да потопя трупа му.

ТРИБУЛЕ
Това ще сторя аз.

САЛТАБАДИЛ
Щом тъй сте пожелал.
Ще ви го дам, добре зашит в чувал.

ТРИБУЛЕ (*дава му парите*)

Останалата част в дванайсет. Ще съм точен.

САЛТАБАДИЛ

А как се казваше младежът междувпрочем?

ТРИБУЛЕ

Младежът? А за мен не питаш? Знай тогаз:
той — Престъпление, Непримириност — аз.

(Излиза.)

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Същите, без Трибуле.

*Салтабадил, останал сам, оглежда небето, по което се трупат облаци. Вече е почти нощ.
Проблясват светкавици.*

САЛТАБАДИЛ

Да, бурята расте. Градът съвсем тъмнее.
Но тъй е по-добре! Брегът ще запустее.

(Замислено.)

Помисля ли за туй, не знам дали съм прав,
но никой мой клиент не е напълно здрав.
Не ме е грижа. Ха, не искам и да зная.

(Оглежда небето и поклаща глава.)

През това време Кралят весело се закача с Магелона.

КРАЛЯТ *(опитва се да обгърне талията ѝ)*
Момиче!

МАГЕЛОНА *(изплъзва се)*
Стойте!

КРАЛЯТ

О! Че дръпната е тая!

МАГЕЛОНА *(нее)*
Никой цвят, в април цъфтял,
вино в буре не е дал.

КРАЛЯТ

О, рамене! Ръце! Какво телосложение!
Мил враг, на Юпитер пленително творение!
Защо, Венера, щом тъй бог те е създал,
във твоята плът сърце на турчин ти е дал?

МАГЕЛОНА

Тра-ла-ла-ла-ла-ла!

(Отблъсква отново Краля.)

Не! Брат ми...

Влиза Салтабадил и затваря вратата след себе си.

КРАЛЯТ

Нека види.

Чува се далечен гръмотевичен тътен.

МАГЕЛОНА

Гърми.

САЛТАБАДИЛ

Чудесен дъжд ще плисне. Ето, иде!

КРАЛЯТ *(удря Салтабадил по рамото)*

Да си вали. Та аз прекрасно бих поспал
във твоята стая тук.

МАГЕЛОНА *(иронично)*

Щом тъй сте пожелал.

Преструва се на крал! Но близките ви може
да се тревожат!

Салтабадил я дърпа за ръката, като ѝ прави знаци.

КРАЛЯТ

Не. Аз нямам никой. Боже!
Ни баба, ни дете.

САЛТАБАДИЛ (*настрана*)
Чудесно!

Дъждът започва да пада на едри капки. Тъмна нощ.

КРАЛЯТ (*на Салтабадил*)

Ти ще спиш
в конюшната или където щеш. Сам виж.

САЛТАБАДИЛ (*покланя се*)
Мерси!

МАГЕЛОНА (*запалва лампа, на Краля, тихо и много бързо*)
Върви си!

КРАЛЯТ (*смее се гръмко*)

Не. Брей, дявол да го вземе,
не пъдят и поет дори в такова време!

(Отправя се към прозореца и гледа.)

САЛТАБАДИЛ (*показва на Магелона златото, говори ѝ тихо*)

Но остави го де! На, двайсет аз съм взел.
И десет в полунощ ще взема.

(Към Краля, учтиво.)

Бих завел

във мойта стаичка да легне господаря.

КРАЛЯТ (*смее се*)

Там сигурно човек през юли цял изгаря,
в декември мръзне...

САЛТАБАДИЛ

Сам ще видите насън.

КРАЛЯТ

Да видим стаята.

Салтабадил взема лампата. Кралят, смейки се прошепва нещо на ухото на Магелона. После двамата се изкачват по стълбата, която води към горния етаж. Салтабадил върви напред.

МАГЕЛОНА (*останала сама*)

Горкият!

(Отива до един прозорец.)

Мрак е вън!

(В пролуката на таванското помещение се виждат Салтабадил и Кралят.)

САЛТАБАДИЛ (*на Краля*)

Стол, масичка, легло. Дано ви бъде сгодно.

КРАЛЯТ

Тук колко стъпки са?

(Разглежда последователно леглото, масата и стола.)

Шест... девет... Превъзходно!

Но твойта мебел е на Маринян била^[1].

Съвсем е куца.

(Приближава се до прозореца, който е с изпочупени стъкла.)

Ни прозорец, ни стъкла.
Спиш на открито. Туй е твърде прекалено,
приемаш вятъра и честно, и почтено.

(На Салтабадил, който в това време запалва нощната лампа на масата.)

Е!

САЛТАБАДИЛ
Да ви пази бог!

(Излиза и се чува как слиза бавно по стълбите.)

КРАЛЯТ *(сам, разкопчава кожения си колан с презрамник)*
Ах, как съм уморен!
Да спя, в очакване на нов, по-хубав ден.

(Поставя на стола шапката и шпагата си, сваля ботушите си и се изтяга върху леглото.)

О, Магелона! Тъй ми освежи душата!

(Става.)

Надявам се, че той не е подпрял вратата.
Добре.

Отново ляга. След миг го виждаме заспал дълбоко на одъра. През това време Салтабадил и Магелона се намират в долното помещение. Бурята е почнала. Тя сипе от небето дъжд и светкавици. Всеки миг се чуват нови гръмотевични тълъени. Магелона седи близо до масата с ръкоделие в ръце. Нейният брат със замислен вид допива бутилката, оставена от Краля. И двамата мълчат известно време, като че ли са заети с важни мисли.

МАГЕЛОНА (*въздиша*)
Чудесен е!

САЛТАБАДИЛ
Разбира се, най-драг,
двайсет екю сега ми носи в джоба...

МАГЕЛОНА
Как?

САЛТАБАДИЛ
Двайсет екю.

МАГЕЛОНА
Но той по-скъп е.

САЛТАБАДИЛ
Кукло! Бягай
да видиш спи ли той! И дали няма шпага.
Вземи я.

Магелона се подчинява. Бурята вилнее. В дълбочината на сцената се появява Блани, облечена в мъжки костюм за езда, с ботуши и шпори. Цялата е в черно. Тя бавно се приближава до къщурката. През това време Салтабадил пие, а Магелона с лампа в ръката разглежда внимателно заспалия Крал.

МАГЕЛОНА (*със сълзи в очите*)
Бедният!

(Взема шпагата му.)

Заспал. А тъй е млад!

(Слиза долу и подава шпагата на своя брат.)

---

[1] Но твойта мебел е на Маринян била. — Вж. бел. 25. ↑

СЦЕНА ПЕТА

Кралят — спи на тавана; Салтабадил и Магелона — в долното помещение; Бланш — отвън.

БЛАНШ *(бавно пристъпва в тъмнината, озарена от светкавиците. Непрекъснато гърми.)*

Ужасно нещо! Ах! Завива ми се свят!
Решил е да преспи във тази къща низка.
О, този страшен миг усещам все по-близко!
Простете, татко! Тук сега ви няма вас.
Ах, чувствам цялата как тръпна просто аз.
Но как ще издържа?

(Приближава се към къщата.)

Какво ще стане тука?

И как ще свърши туй? Доскоро бях неука,
не знаех бѣдното, ни мъките в света,
живеех бедна аз, на скрито, сред цветя,
но хвърлена завчас в беди несправедливи —
аз виждам в срутини и чест, и дни щастливи!
Нима и любовта, трептяла в светлини,
оставя най-подир печални срутини?
И пепел след такъв голям пожар в сърцата...
Разлюбил ме е той!

(Горчиво плаче, след това повдига главата си.)

Не чух ли аз самата
сред мислите си шум? Над мене изтрещя.
Гърмеше, мисля... Ах, ужасна е нощта!
Отчаяна жена какво ли не решава!
А тъй страхлива бях...

(Забелязва светлината в къщата.)

Но тук какво ли става?

(Приближава се, после отстъпва.)

Дано, докато в страх стоя пред този праг,
не бъде някой тук убит сред тоя мрак...

Магелона и Салтабадил възобновяват разговора си в ниското помещение.

САЛТАБАДИЛ

Ех, време!

МАГЕЛОНА

Дъжд и гръм.

САЛТАБАДИЛ

И на небето значи
не са съвсем добре: един крещи, друг плаче.

БЛАНШ

О, татко, знаеш ли къде съм във нощта?

МАГЕЛОНА

Братле!

БЛАНШ *(трепва)*

Говорят май.

(Отправя се, цялата треперееща, към къщата и се взира в цепнатината на стената.)

МАГЕЛОНА

Братленце, чуй!

САЛТАБАДИЛ

Е, та?

МАГЕЛОНА

Ти знаеш ли какво си мисля?

САЛТАБАДИЛ

Не.

МАГЕЛОНА

Аз питам.

САЛТАБАДИЛ

По дяволите!

МАГЕЛОНА

Той е млад и горд — възпитан.
Същински Аполон. Красив. По моя вкус.
И влюбен. Спи като невръстния Исус.
Не го убивай!

БЛАНШ (*която вижда и чува всичко, ужасена*)

Ах!

САЛТАБАДИЛ (*изважда от сандъка стар чувал и камък и
равнодушно подава чувала на Магелона*)

Я по-добре тогава
чувала закърпи.

МАГЕЛОНА

Защо?

САЛТАБАДИЛ

За да поставя
там Аполонът, щом навеки го приспя.
А с този камък пък ще потопим трупа.

МАГЕЛОНА
Но...

САЛТАБАДИЛ
Магелона, ти носа си в туй не тикай!

МАГЕЛОНА
Ако...

САЛТАБАДИЛ
... те слушам аз, не ще убием никой!
Заший го.

БЛАНШ
Но какви са те? Сестра и брат?
Та не надничам ли сега в самия ад?

МАГЕЛОНА (*започва да кърпи чувала*)
Да поговорим.

САЛТАБАДИЛ
Е?

МАГЕЛОНА
Защо тъй яд те хвана
на този кавалер?

САЛТАБАДИЛ
Да мразя капитана?
Цена военните. Нали от тях съм сам?

МАГЕЛОНА
Как? Да убиеш ти красавец с чин голям
заради гърбав, зъл, превит на „S“!

САЛТАБАДИЛ

Не крия,
от този гърбав взех пари, за да убия
един приятен мъж. Взех десет най-напред.
Ще взема още, щом чувала бъде в ред.
Ще го доставя. Край!

МАГЕЛОНА

Ти по-добре пречукай
онуй човече, щом с парите мине тука.
Все то.

БЛАНШ

Баща ми!

МАГЕЛОНА

Е, кажи, бъди открит!

САЛТАБАДИЛ

Ти, сестро, за какъв ме вземаш? За бандит?
Хм! Да убия аз клиент, заплащащ честно?

МАГЕЛОНА (*показва му вързоп дърва*)

Чувала натъпчи с дърва — и много лесно.
Той би го взел за труп.

САЛТАБАДИЛ

Как мислиш ти това?

Да вземе за човек един чувал с дърва?
Вързопът е корав и сух. И вцепенен е.
Той не е гъвкав.

БЛАНШ

Ах, дъждът така студен е!

МАГЕЛОНА

Смили се!

САЛТАБАДИЛ
Приказки!

МАГЕЛОНА
Братле!

САЛТАБАДИЛ
Недей крещя!
Той трябва да умре! Млъкни сега!

МАГЕЛОНА
Не ща!
Ще го разбудя аз.

БЛАНШ
Какво добро създание!

САЛТАБАДИЛ
А десетте екю?

МАГЕЛОНА
Да...

САЛТАБАДИЛ
Имай и съзнание!
Не се меси, дете!

МАГЕЛОНА
Не. Аз ще го спася.

Магелона застава решително пред стълбата, за да прегради пътя на брат си. Салтабадил, победен от нейната настойчивост, отива на авансцената, като че ли обмисля как да уреди всичко.

САЛТАБАДИЛ
Чуй, онзи в полунощ ще дойде на часа.
Ако до този час спре някой в тъмнината

и просто за подслон почука на вратата,
ще го убия аз и пъкна в тоз чувал
наместо твоя мил. Кой би това разбрал?
Клиента ни среднощ, зарадван най-горещо,
ще хвърли другия, без да открие нещо.
Туй бих могъл за теб да сторя аз.

МАГЕЛОНА

Мерси!

Кой дявол искаш тук да дойде да виси?

САЛТАБАДИЛ

Друг начин няма. Не!

МАГЕЛОНА

В подобен час! Разправяш!

БЛАНШ

О, господи! Защо така ме изкушаваш?
За него този праг сега да пресека?
Не! Тъй съм млада аз! Не ме влечи така!
Не!

Гърми се.

МАГЕЛОНА

Ако във този час спре някой под небето
навън — със кошница пренесла бих морето.

САЛТАБАДИЛ

Не спре ли някой тук — ще бъде мъртъв той!

БЛАНШ (*трепери*)

Да викна стража? Не! Спи всичко, боже мой!
И този би предал баща ми пък тогава.
Не искам да умра! Аз знам какво да правя!

Към своя скъп баща ще стана по-добра.
Как? На шестнадесет години да умра?
Под острата кама да бликне кръв гореща?
Ха!

Градският часовник избива веднъж.

САЛТАБАДИЛ

Сестро, чуй! Звъни часовникът отсреща!

Още два последователни удара.

Да, да. Дванадесет без четвърт. Никой друг
не вярвам до среднощ да се отбие тук.
Е, чува ли се шум? Не! Четвърт час остава.

(Слага крак на стълбата.)

Магелона, разплакана, го задържа.

МАГЕЛОНА

Почакай още!

БЛАНШ

Тя дори се насълзява!
Стоя, а бих могла да го спася в нощта!
Разлюбил ме е той. Остава ми... смъртта.
За него? Е, добре!

(Колебае се още.)

Все пак е тъй ужасно!

САЛТАБАДИЛ *(на Магелона)*

Но стига! Няма друг да дойде — то е ясно!

БЛАНШ

Поне да знаех как ще ме удари той!
Ако човек поне не страда! Боже мой,
но удрят ви в чело, в лице...

САЛТАБАДИЛ (*опитва се да се освободи от Магелона, която го възпира*)

Какво да правя?

Дали ще го смени друг някой дотогава?

БЛАНШ (*трепери от студ под дъжда*)
Замръзвам!

(*Отправя се към вратата.*)

Хайде! Да!

(*Отново се спира.*)

Не искам в този студ.

МАГЕЛОНА
Вън чукат.

САЛТАБАДИЛ
Покрива скрипти под вятър луд!

БЛАНШ (*почуква отново*)
Не! Чукат.

САЛТАБАДИЛ
Странно!

МАГЕЛОНА (*към Бланиш*)

Хей!

(На Салтабадил.)

Навънка момък чака.

БЛАНШ
Подслон за през нощта!

САЛТАБАДИЛ
Ще си поспи хлапака.

МАГЕЛОНА
Ще бъде дълга нощ...

БЛАНШ
Отваряйте!

САЛТАБАДИЛ
Потрай!

(На Магелона.)

Дай ножа бързо тук да го подостря. Дай!

Магелона му дава ножа. Салтабадил го точи в острието на един сърп.

БЛАНШ
Изострят ножа те. Небе, та аз ги чувам!

МАГЕЛОНА
Той чука върху гроб...

БЛАНШ
Ужасно се страхувам!

Как? Значи ще умра?

(Пада на колене.)

О, боже, в този час,
отивайки към теб, прощavam всички аз.
О, татко! Господи! Простете също краля,
когого и сега обичам аз и жаля.
И всички — дявола и този прокълнат,
причакващ ме със нож във своя тъмен свят.
Ще се пожертвам аз за тоз неблагоприятен!
И нека бъде той щастлив и лъчезарен —
да ме забрави мен, да дългоденства той!
За него аз сега умирам. Боже мой!

(Изправя се.)

Човекът е готов!

(Отива отново и чука на вратата.)

МАГЕЛОНА *(на Салтабадил)*
Досаждаш. Много стана.

САЛТАБАДИЛ *(пробва острието на ножа върху масата)*
Тук, зад вратата, аз във сянка ще заставам.

БЛАНШ
Аз чувам всичко. О!

Салтабадил застава зад вратата така, че влизащият да не го забележи, а в същото време да бъде достъпен за зрителя.

МАГЕЛОНА *(на Салтабадил)*
Ти дай ми знак оттам.

САЛТАБАДИЛ (*зад вратата, с нож в ръката*)
Отваряй!

МАГЕЛОНА (*отваря на Бланш*)
Влезте.

БЛАНШ (*настрана*)
Той ще ме измъчи, знам...

(*Отстъпва.*)

МАГЕЛОНА
Къде сте?

БЛАНШ (*с ужас, настрана*)
Двама са — и действат с общи сили.
Прости ми, господи! Прости ми, татко мили!

(*Влиза.*)

В момента, когато тя прекрачва прага, Салтабадил замахва с ножа. Завесата пада.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ТРИБУЛЕ

Същият декор. Но когато завесата се вдигне, къщата на Салтабадил е напълно скрита за погледа на публиката. Вратата и прозорците са със спуснати капаци. В тях няма никаква светлина. Пълен мрак.

СЦЕНА ПЪРВА

Трибуле, сам, излиза бавно напред от дъното на сцената, прикрит с плащ. Дъждът е престанал. Нарядко блясват мълнии и се чува далечен тътен. Трибуле е потънал в дълбок размисъл, в очите му свети мрачна радост.

ТРИБУЛЕ

И тъй, ще отмъстя! Най-последно! Виждам края.
От месец чакам аз и дебна, и играя,
пролял сълзи от кръв, скрил своя собствен смут
под веселия смях и маската на шут.

(Разглежда внимателно една ниска врата в долната част на къщата.)

Вратата... Да държиш самото престъпление!
Оттам ще изнесат трупа му без съмнение.
Не е дошъл часът. Но аз дойдох в нощта.
Ще чакам, гледайки към ниската врата.
Да, точно тъй.

Гърми се.

Каква е странна тъмнината!
В небето ураган! Убийство на земята!
Тук аз съм тъй голям! Гневът ми при това
сега върви ведно на бога със гнева.
Убивам крал, превил кралете на земята,
разпръскващ със ръка мира или войната.
Той носи бремето на тоя свят велик.
Умре ли, всичко тук ще се огъне в миг.
Изтръгна ли оста — светът ще се раздруса
и моята ръка, създателка на труса,
Европа във сълзи ще потопа и тя

ще търси дълго в друг опора на света!
И ако утре бог рече от своя шатър:
— Земя, кой твой вулкан отвори своя кратер?
Кой твоя католик и твоя див осман
смуцава? Дория, Карл Пети, Сюлейман^[1]?
Кой Цезар, кой Исус, кой воин, кой предтеча
народите в света изпраща днес под меча?
Кой в своя луд каприз разтърсва те тъй зле?
Тогава в ужас тя ще каже: „Трибуле!“
О! Смей се, зъл смешник! Ти много се гордееш.
Със своята мъст на шут сега света люлееш!

*Сред последните гърмежи на бурята от кулата на далечен градски часовник бие полунощ.
Трибуле слуша.*

Среднощ!

(Тича към къщата и чука на вратата.)

ГЛАС ОТВЪТРЕ

Ей, кой е там?

ТРИБУЛЕ

Аз!

Долният капак на вратата се отваря сам.

(Приведен и задъхан.)

Бързо!

ГЛАСЪТ

Още не.

Салтабадил изпълзва през долния капак на вратата. Той тегли през този доста тесен отвор нещо тежко, дълъг денк, който е невъзможно да се различи в тъмнината. Никаква светлина — нито в ръката му, нито в къщата.

---

[1] *Кой твоя католик и твоя див осман смуцава? Дория, Карл Пети, Сюлейман? — Франсоа I водил ожесточени войни с Карл V за господство в Северна Италия. В хода на тези войни той се присъединил към Лигата, организирана против Хабсбургите от папа Климент VII и английския крал, а през 1535 г. сключил съюз срещу Карл V с турския султан Сюлейман Великолепни. Андреа Дория стоял начело на генуезкия флот по време на италианските войни на Франсоа I и отначало поддържал французите срещу миланския херцог; но когато Франсоа I отказал да даде на Генуа обещаното злато, Дория внезапно минал на страната на Карл V. ↑*

СЦЕНА ВТОРА

Трибуле, Салтабадил.

САЛТАБАДИЛ

Уф! Помогнете ми за крачка-две поне.

Трибуле, обзет от трескава радост, му помага да изнесе на авансцената един дълъг кафяв чувал, в който зрителят отгатва, че има труп.

Той е в чувала.

ТРИБУЛЕ

Дай да видя. Освети ни!

О, щастие!

САЛТАБАДИЛ

Не, не!

ТРИБУЛЕ

Кой мислиш, че ще мине?

САЛТАБАДИЛ

Надзор над просяци. Среднощен часовой.

Не, нямам светлина! Без шум! Парите брой!

ТРИБУЛЕ (*връчва му кесия*)

Дръж!

(Докато другият брой, разглежда проснатия земята чувал.)

И в омразата е имало наслада.

САЛТАБАДИЛ

Да ви помогна ли до речната ограда?

ТРИБУЛЕ

Аз сам.

САЛТАБАДИЛ

За двама ни по-бързо е все пак.

ТРИБУЛЕ

Към гроб ли го влечеш — не тегне никой враг.

САЛТАБАДИЛ

Не гроб — към Сена! Тъй да бъде! Ваша воля.

(Отива до парпета.)

Не там! Хвърлете го във по-дълбоко, моля.

(Показва му процеп, където парпетът е счупен.)

Ей тук! Побързайте! Сега на добър час!

(Влиза в къщата и заключва след себе си вратата.)

СЦЕНА ТРЕТА

ТРИБУЛЕ (*сам, внимателно се вглежда в чувала*)
Той! Мъртъв! Бих желал да го погледна аз.

(Опишва чувала.)

Все то... това е той! Усещам, че е краля,
Ей шпорите му тук, продупчващи чувала.
Да, той е.

(Изравя се и поставя крак върху чувала.)

Виж ни ти, о свят, в нощта замрял:
това е шут, а туй — останките на крал.
И то какъв крал! Пръв и сетен сред кралете.
Да-да, самият той. Сега ми е в нозете.
И Сена е за гроб, чувала — за саван.
Но кой извърши туй?

(Скръства ръце на гърдите си.)

Самият аз, пиян,
объркан, че успял е шутът крал да смаже.
Народите в зори не ще повярват даже.
О, бъдеще, какво ще кажеш? Удивен,
светът на този факт ще бъде дълго в плен!
Коя съдба сега тъй странно отстранява
това величие с непостижима слава?
Какво? Крал Франсоа, принц пламенен, висок,
съперникът на Карл Велики, крал и бог,
сроден със вечността, печелещ във войните,

със стъпка разлюлял отдън земя стените

(чуват се далечни гръмотевици),

той, който цяла нощ при Маринян^[1], напет,
батальоните придвижваше напред
и на разсъмване в ръката, с кръв обляна,
от трите шпаги къс от шпага му остана,
да, тази слава, крал на целия всемир,
как бързо, господи, изчезна най-подир!
Отнесен заедно с властта си знаменита,
със името, шума, с ласкателната свита.
Тъй както в бурна нощ отмъква изведнъж —
незнайно кой — дете под мълнии и дъжд.
Как? Дим е кралството, векът, средата знатна?
Той, който ставаше в зора сияйно златна —
угасна, без следа в простора отлетял,
като светкавица — проблеснал и изтлял!
И утре може би безпомощен вестител
ще сочи куп пари — по градове заскитал,
към всеки минавач ще вика с гръмък глас:
„Изчезна краля ни! И който между вас...“
Чудесно е това!

(След известно мълчание.)

О, дъще огорчена!
Наказан е! И ти си вече отмъстена!
О, имах нужда аз от неговата кръв!
И купих я с пари.

(Навежда се с ярост върху трупа.)

Ей, чуй! Злодей такъв!
По-скъпа от венец на крал е тя. Тъй мила!

И зло на никого тя не е причинила.
От мене ти я взе и върна у дома —
с нещастния й вид, с позора и срама.
Ти чуваш ли? Това е странно! Но признавам,
че аз се смея тук, че аз ти отмъщавам!
Преструвах се след туй, че съм забравил бил —
успокои се ти, че всичко съм простил,
че моя гняв е гняв беззъб — за два-три дена!
Не, в тази зла борба, помежду нас родена —
на силен и на слаб, — е слабият герой!
Той, който лижеше нозете ти, да, той
те тъпче тук.

(Навежда се все повече върху чувала.)

Кралю, с дворянска кръв отвека,
да, аз съм този шут, да, аз, получовека,
това животно, що наричаше ти пес!

(Удря трупа.)

Причината е в туй, че щом мъстим за чест —
най-мъртвото сърце пробужда се тогава!
И всеки слаб расте, и гърбав се изправя!
От ножницата роб гняв вади вместо плач.
И котка става звяр, и всеки шут — палач!

(Повдига се.)

Да чуеше поне как тук се подигравам —
без да се вдигне!

(Навежда се отново.)

Ей! От теб се отвращавам!
Иди в реката ти — там свършват твоите дни!
Водата виж дали достига Сен Дьони.

(Отново се изправя.)

Прости, крал Франсоа!

Хваща чувала за единия край и го влачи към водата. В момента, когато го поставя върху парапета, вратата на къщата се отваря предпазливо. Магелона излиза оттам, оглежда се обезпокоена наоколо, прави движение с ръка, подсказваща, че нищо не вижда, отново влиза и се появява след миг с Краля, на когото обяснява със знаци, че няма никой и може спокойно да си отиде. После се прибира, затваряйки вратата след себе си, и Кралят тръгва към дъното на сцената, накъдето му е посочила Магелона. Тъкмо в този момент Трибуле се готви да хвърли чувала в Сена.

ТРИБУЛЕ *(с ръка върху чувала)*
Върви!

КРАЛЯТ *(пее от дъното на сцената)*
Не вярвай на жената,
тя бързо се отмята...

ТРИБУЛЕ *(потръпва)*
О, тоя глас!
Миражи нощни ли ме мамят в тоя час?

(Обръща се и се заслушва ужасен.)

ГЛАСЪТ НА КРАЛЯ
Не вярвай на жената,
тя бързо се отмята...

ТРИБУЛЕ
Проклетие! Но тук в чувала той не бил.
Помогнали са му. И той се е спасил.
Измамен съм!

(Тича към къщата, но там само горният прозорец е отворен.)

Бандит!

(Измерва с поглед височината, като че ли възнамерява да се покатери.)

Прозорецът висок е.

(Връща се към чувала, с гняв.)

Кого е сложил тук с ръцете си жестоки?
Треперя... Клет човек!

(Опипва чувала.)

Да, има тяло тук.

(Разрязва чувала от горе до долу с нож и гледа вътре с тревога.)

Не виждам!

(Оглежда се трескаво.)

Пътят пуст — не, няма никой друг.
И нищо в този дом! Ни светлини, ни къщи!

(С отчаяние опира лакти върху чувала.)

Ще чакам мълния.

(Няколко секунди внимателно се визира в чувала, от който наполовина е изтеглил тялото на Бланш.)

---

[1] ... той, който цяла нощ при Маринян... — Битката при Мариняно (преводачът е възприел френската транскрипция поради ритмични съображения) се е състояла през 1515 г. между войските на Франсоа I и обединената армия на миланския херцог и на швейцарците, разпореждащи се по онова време в Северна Италия. Победата, извоювана в това сражение от Франсоа I е важен етап в борбата на френските крале за Миланското херцогство. ↑

СЦЕНА ЧЕТВЪРТА

Трибуле, Бланш.

Внезапна светкавица.

ТРИБУЛЕ (*изправя се и отстъпва с неистов вопъл*)

О, тя е! Боже! Дъще!
Земя и небеса! Да, тук това е тя!

(Опипва ръката ѝ.)

Ръката ми е в кръв! На кой ли е кръвта?
О, дъще, губя свят! Ужасно съвпадение!
Не, невъзможно е! О, призрачно видение!
Нали замина тя, на път е за Еврьо!

(Пада на колене до тялото, устремил поглед към небето.)

Това е страшен сън! Детето ми добро
нали е, господи, под твоята закрила!
Не, не е тя!

Нова, силна мълния озарява безкръвното лице и затворените очи на Бланш.

Да, тя е тука! Дъще мила!
Това е тя!

(С ридание се хвърля върху тялото.)

Кажи, отговоря, дете!
Бандити! О! Кажи... убили са те те!
И никой тук освен семейството ужасно!
Отговори ми ти! Небе! Дете прекрасно!

БЛАНШ (*сякаш съживена от виковете на баща си, повдига
клепачи, с угаснал глас*)
Кой ме повика?

ТРИБУЛЕ (*обезумял от мъка*)
Тя! Помръдна може би.
Очи отвори пак! Сърцето ѝ заби...

БЛАНШ (*почти неподвижна; тя е по риза, цяла в кръв, с
разпилени коси; нозете ѝ са скрити в чувала*)
Къде съм?

ТРИБУЛЕ (*повдига я на ръце*)
Бланш! Дете! Съкровище тъй рядко!
Позна ли ми гласа? И чуваш ли ме?

БЛАНШ
Татко!...

ТРИБУЛЕ
Какво ти сториха? Ах, адска тъмнина!
Боя се болка аз да не ти причиня...
Не виждам. Рана тук ти имаш ли? Ръката
ми направлявай...

БЛАНШ (*говори накъсано*)
Знам... докосна се камата...
в сърцето ми...

ТРИБУЛЕ
Но кой те нарани с кама?

БЛАНШ

Излъгах ви... затуй виновна съм сама...
обичах го... сега... умирам...

ТРИБУЛЕ

Участ дива,
понеже исках мъст... бог чул — и ме убива!...
Как го направиха? Отговори ми ги!

БЛАНШ (*умираща*)

Не, нямам сили аз да кажа...

ТРИБУЛЕ (*обсипва я с целувки*)

Бланш! Прости!
Да те погубя аз, без туй да знам... Отпадаш!

БЛАНШ (*прави усилие да се извърне*)

О, задушавам се!...

ТРИБУЛЕ (*повдига я, с тревожен глас*)

Бланш! Колко много страдаш!
Потрай!

(Като се обръща, отчаян.)

На помощ! Ах, тъй глуха е нощта!
О, да оставя тъй да си отиде тя!
Аха! Камбаната е там, на парапета,
Почакай за вода да ида, дъще клета,
тревога да звъня — ще дойдат всеки миг!

Бланиш прави знак, че всичко е безполезно.

Не искаш! Трябва! Да! О, господи велик!

(Без да я остави, вика за помощ.)

Ей, който и да е!

Пълна тишина. Къщата остава безучастна в тъмнината.

Дом — гробница ужасна!

Бланш агонизира.

Недей умира! Бланш! О, гълъбице ясна!
Отидеш ли си ти — погивам сам така.
Недей умира!

БЛАНШ

О!

ТРИБУЛЕ

Да, моята ръка
не е поставена добре. И пречи. Мога
да я преместя. Тъй добре ли е? За бога,
ти дишай! Ей сега ще дойде някой друг
на помощ! Никаква душа не виждам тук!

БЛАНШ *(едва-едва, с гаснещ глас)*
Прости му, татко, ти... И сбогом...

(Главата ѝ пада отново.)

ТРИБУЛЕ *(скубе косите си)*

Бланш! Умира...

(Тича към камбаната и яростно я залюлява.)

Убийство! Помощ!

(Завръща се при Блани.)

Ах! Но говори, не спирай!
За бога, думичка поне ми промълви!...

(Опитва се да я повдигне.)

Защо сега така жестоко се преви?
Не, твърде млада си! Шестнадесет години!
Животът ти няма край мен така ще мине?
Без да те чуе бог. Защо, о, боже мой!

Появяват се хора, притичващи с факли, дочули звъна на камбаната.

Безмилостен е бог! На мен те даде той!
Да беше те отнел, преди, жена нещастна,
да ми покажеш ти душата си прекрасна!
Защо остави той да те позная аз?
Как не умря, уви, по-малка — в оня час,
когато сред игри деца те нараниха!
Ах, моето дете!

СЦЕНА ПЕТА

Същите, мъже и жени от народа.

ЕДНА ЖЕНА

О, колко ме сломиха
словата му!

ТРИБУЛЕ (*обръща се*)

Аха! Пристигнахте все пак!
Най-после!

(Хваща за яката един каруцар, държащ камшик в ръката си.)

Имаш ли коне, кажи, селяк?
Кола? Кажи!

КАРУЦАРЯТ

Да. Как ми друса рамената.

ТРИБУЛЕ

Под твойто колело ми постави главата!

(Отново се хвърля върху тялото на Блани.)

Дете!

ЕДИН ОТ ПРИСЪСТВАЩИТЕ

Убийство! Да, бащата е сломен!
Я разделете ги!

Искат да отстранят Трибуле, който се бори да се освободи.

ТРИБУЛЕ

Не! Искам я до мен!
Не съм ви сторил зло, защо ми я крадете?
Не ви познавам аз. Послушайте ме, спрете!

(На една жена.)

Ти плачеш! Виждам аз, добра си... Помогни!
Да ме оставят тук... кажи им ти...

Жената се застъпва за него.

(Той отново се връща при Блани. Пада на колене.)

Падни

на колене, умри до нея сам, смешнико!

ЖЕНАТА

Тъй както викате, не би ви слушал никой,
ще ви откарат...

ТРИБУЛЕ *(обезумял)*

Не!

(Обхваща тялото на Блани в обятията си.)

Тя диша още тук.
Нуждае се от мен, а не от някой друг.
Идете във града и помощ потърсете.
Спокоен ще съм тук. На мен я оставете.

(Взема я на ръце, както майка заспалото си дете.)

Не, не е мъртва! Бог не иска да умре,
едничка бе ми тя — той знае най-добре.
Обичаше ме! Бе опора в моя ден!
Щом ме осмиваха — тя плачеше за мен,
Тъй нежна, а без дъх! От нея пот се лее.
Подайте, кърпичка!

(Изтрива челото ѝ.)

Устата розовее...
Ако я знаехте! О, аз я виждам пак —
със златни къдрици до раменете чак.
На две години бе...

(Силно я притиска до сърцето си.)

О, моя угнетена!
Бланш! Радост! Как с любов от мен бе осенена!

(С тих глас, любува ѝ се.)

Когато бе дете, държах я аз така.
Тя спеше точно тъй на моята ръка.
Събудеше ли се — бе като ангел ясен!
За нея аз не бях ни странен, ни ужасен.
Усмиваше ми се с очи небесни тя.
Ръчичките ѝ аз докосвах със уста.
О, клето агънце! Умря! Не! Спи, почива...
Преди да дойдете, бе друго, тя бе жива.
Събуди се все пак... Почакайте, след миг
ще се изправи тя пред вас с усмихнат лик.
На, виждате сами, че само разсъждавам.
Спокоен съм сега и друг не наскърбявам.
Не върша нищо тук непозволено, знам,
и ще остана аз да я погледам сам.

(Разглежда я внимателно.)

От цялата ѝ скръб ни бръчка! Погледнете!
Във своите ръце затоплих ѝ ръцете!
Пипнете ги сега.

Влиза Лекар.

ЖЕНАТА *(на Трибуле)*
Хирургът.

ТРИБУЛЕ *(на хирурга, като се приближава)*
Вий ли сте?
Прегледайте добре горкото ми дете!
В припадък е, нали?

ЛЕКАРЯТ *(преглежда Блани)*
Не — мъртва. Задушена
от кръвоизлива. Дълбоко е ранена.
Засегнато е зле сърцето... Проверих.

ТРИБУЛЕ
Детето си убих! Детето си убих!

(Пада на земята.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.